

2019 Årsrapport – Norad, vedlegg

Vedlegg 1: Tildelte drifts- og tilskuddsmidler (Utenriksdepartementet)

Vedlegg 2: Tildelte tilskuddsmidler (Klima- og miljødepartementet)

Vedlegg 3: Norads evalueringer, rapporter, studier mv.

Vedlegg 4: Norad – verv i styrer mv.

Vedlegg 5: Konferanser, seminarer mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør

Tildelte drifts- og tilskuddsmidler (Utenriksdepartementet)

Driftsutgifter

Kap 140.21 Spesielle driftsutgifter

Tildeling: 44 mill. kroner

Om lag 8 mill. kroner ble benyttet til kjøp av tjenester til evalueringsvirksomhet. Det legges frem en egen årsrapport for evalueringsvirksomheten. Den øvrige tildelingen ble benyttet til kjøp av konsulenttjenester knyttet til utviklings- og forvaltningsfaglige oppdrag innen Norads fagfelt. En betydelig del ble benyttet til konsulenttjenester innen Kunnskapsbankens utviklingsprogram (særlig Olje for utvikling og Fisk for utvikling), landbruk og miljø samt global helse.

Kap 141.01 Driftsutgifter

Tildeling: 294,411 mill. kroner

Den totale økonomiske rammen for Norads drift i 2019 var på 294,411 mill. kroner inkludert overførte midler på 8,765 mill. kroner fra 2018. Om lag 74 pst. av driftsmidlene gikk til lønn. Driftsbudsjettet for øvrig ble i hovedsak benyttet til faste utgifter som husleie og kommunikasjonstjenester, inngåtte avtaler til drift og utvikling av IKT-løsninger og til reisevirksomhet.

Kap 141.21 Spesielle driftsutgifter

Tildeling: 23,778 mill. kroner

Norad benyttet vel 20 mill. kroner av tildelingen i 2019.

Norad gjennomfører en flerårig kampanjesatsing knyttet til bærekraftsmålene. Målet til kampanjen er at bærekraftsmålene skal løftes ut fra lukkede toppmøter og ut til befolkningen. Viktige virkemidler har vært filmer, presserigger, bærekraftsmål-dager og nattevandringer i Sandnes, Tromsø og Kristiansand. I tillegg har Norad gitt råd og lånt ut materiell til nattevandringer i Ålesund, på Ås og i Bergen og bidratt inn i arrangementer om bærekraftsmålene på blant annet 'Our Ocean' og Arendalsuka.

Nettutgaven til fagbladet Bistandsaktuelt nådde målet om mer enn 1 million sidevisninger også i 2019. Et samarbeid med ABC Nyheter om spredning av fagbladets artikler resulterte i ytterligere 400-500 000 sidevisninger. Det ble gitt ut fem papirutgaver, med samme opplag som i 2018, 19 400 eksemplarer.

Gjennom arrangementer, Statistikkportalen, Resultatportalen, fagsider, rapporter og landsider på norad.no bidro Norad med resultatformidling og informasjon om norsk utviklingssamarbeid.

Norad arrangerte selv, eller var medarrangør på, en rekke arrangementer gjennom året. En oversikt over disse er gitt i vedlegg 5. Noradkonferansen fant sted 11. desember. Tema for konferansen var digitalisering og utvikling. Over 500 personer deltok.

Tilskuddsmidler

Kap. 150, post 70 Nødhjelp og humanitær bistand

Tildeling: 7,5 mill. kroner

Tildeling på 7,5 mill. kroner var øremerket forskningsprogrammet NORGLOBAL 2. Se omtale under Kap. 161, post 71 *Forskning*.

Kap. 151, post 70 Fred og forsoning

Tildeling: 22,0 mill. kroner

Norads tildeling benyttes til en søknadsbasert tilskuddsordning. Ti organisasjoner har pågående avtaler (2018-2021) for kvinner, fred og sikkerhet. Det arbeides for økt kvinnelig deltakelse i fredsprosesser, fredsforhandlinger og implementering av fredsavtaler. I tillegg er det fokus på kvinners rettigheter og behov i prosessene i Colombia, Mali, Myanmar, Nigeria, Filippinene, Sør-Sudan og Midtøsten og Nord-Afrika, med særlig vekt på Syria og Palestina.

Kvinneorganisasjoner har støttet *økt deltakelse av kvinner i fredsforhandlinger og -fredsprosesser*. For eksempel har Berghof Foundation støttet etablering av en kvinnekomité i Chin National Front i Myanmar for å øke kvinners deltakelse i den nasjonale fredsprosessen.

Kvinneorganisasjoner har bidratt til å *styrke kjønnsperspektivet i fredsprosesser* i Colombia, Filippinene, Myanmar, Nigeria, Syria og globalt. Nobel Women's Initiative (NWI) etablerte i 2019 en nettside, "InterviewHer", for å styrke eksponering av kvinnelige overlevende og eksperter i media. Gjennom nettstedet har journalister så langt kontaktet 71 kvinnelige eksperter på fred og sikkerhet fra over 54 land.

Kvinneorganisasjoner har støttet *økt deltakelse av kvinner i implementering av fredsavtaler*. I Colombia har Norsk Folkehjelp støttet Patricia Tobón Yagarí, en ung kvinne fra Embera-folket, som ble valgt til å representere urfolk i Sannhetskommisjonen. Hun vil sørge for at vitnesbyrd fra urfolkssamfunn utsatt for vold, og særlig urfolkskvinner, vil inkluderes. På Filippinene har Berghof Foundation støttet kvinnebrigaden til Moro Islamic Liberation Front (MILF) og deres omgjøring til en kvinneforening som skal arbeide for tidligere soldater deltakelse i lokalpolitikken.

Kvinneorganisasjoner har bidratt til å *styrke kjønnsperspektivet i implementering av fredsavtaler* i flere land. I Colombia har Global Network of Women Peacebuilders (GNWP) etablert lokale styringskomiteer for gjennomføring av fredsavtalen i to provinser. Disse har presentert konkrete forslag til lokale utviklingsplaner. Casa de la Mujer har utviklet retningslinjer for dokumentering av vold mot kvinner. I Sør-Sudan bidro FOKUS til at 180 kvinner utsatt for tvangsflytting og mistet landrettigheter har fått presentert saken sin i retten. Av disse fikk 77 kvinnelige bønder og ledere oppreisning. Legal Action Worldwide (LAW) støttet sør-sudanesiske kvinnelige overlevende til å fremme sine saker for FNs Kvinnekonvensjon.

Kap. 159, post 72 Afghanistan

Tildeling: 47,8 mill. kroner

Tildelingen i 2019 gikk til tiltak i regi av Afghanistankomiteen, Kirkens Nødhjelp og Flyktningshjelpen. Fra 2016 til 2019 har det Norad-finansierte Economic Empowerment-programmet til *Kirkens Nødhjelp* i Afghanistan kommet 4 578 personer til gode, 32 046 personer når familiene regnes med. 248 mikro- og små foretak er opprettet i tre provinser. 2 549 gründere, hvorav 1 988 kvinner, har i gjennomsnitt fått økt månedlig inntekt på USD 51 per måned. Kirkens Nødhjelp samarbeider med trosbaserte ledere for å påvirke kvinners økte deltakelse i økonomiske aktiviteter.

Flyktningshjelpen har arbeidet i Afghanistan over flere år, og har nådd vel 50 500 personer med prosjektet, som består av rettshjelp og utdanning til internt fordrevne, afghanske flyktninger som har returnert og til sårbare vertssamfunn. Over 36 000 barn og unge har fått utdanning. Mer enn 90 pst. av elevene har bestått eksamen, mer enn hundre lærere har fått opplæring og 22 formelle skoler har fått støtte. Flyktningshjelpen gir også psykososial støtte og fokuserer på stressmestring og ulike mestringsstrategier for barn og unge i konflikt. 77 pst. av som er støttet med rettshjelp er i besittelse av 'civil documentation', en nøkkel for å få tilgang til grunnleggende tjenester som utdanning og helse.

Kap. 159, post 75 Afrika

Tildeling: 154,5 mill. kroner

Midlene tildeles Norad som ledd i arbeidet med å konsentrere forvaltningen av støtte som kanaliseres gjennom norske sivilsamfunnsorganisasjoner. Tildelingen var øremerket land og mottaker. Norad har forvaltet tildelingen i tråd med føringene.

Det ble utbetalt drøyt 124 mill. kroner til Kirkens Nødhjelp og 30 mill. kroner til Norsk Folkehjelp over. Midlene til Norsk Folkehjelp blir brukt til prosjekter i Sør-Sudan mens Kirkens Nødhjelp mottok midler til prosjekter i hhv. Angola, DR Kongo, Etiopia, Somalia, Sør-Sudan, Sudan og Tanzania.

I relativt mer stabile områder i *Sør-Sudan* bidrar Norsk Folkehjelp med langsiktig støtte og kan vise til gode resultater og god framgang, blant annet økt grad av selvforsyning hos husholdninger, bedre tilgang til markeder og færre voldelige sammenstøt mellom ulike grupper. Videre kan Norsk Folkehjelp vise til et godt samarbeid med myndighetene og et godt fokus på likestilling.

I *Etiopia* samarbeider Kirkens Nødhjelp og Redd Barna om programmet 'Cementing change towards Zero Tolerance to Female Genital Mutilation' (FGM). I perioden 2016 til 2019 nådde programmet 69 665 personer direkte og indirekte 13,8 millioner barn, ungdom og voksne med holdningsskapende informasjon om kjønnslemlestelse. I samme periode tok 3 888 jenter et aktivt standpunkt om å nekte å gjennomgå kjønnslemlestelse. 127 lokale samfunns- og religiøse institusjoner inkluderte forbud mot FGM i sine vedtekter og 153 saker har så langt blitt rapportert til rettssystemet. 11 351 jenter ble hjulpet tilbake på skolebenken. Dette øker sjansen for at de vil motsi seg både kjønnslemlestelse og tidlig/tvangsekteskap. På nasjonalt nivå har Kirkens Nødhjelp og Redd Barna bidratt i utviklingen av myndighetenes strategi for å eliminere kjønnslemlestelse og tidlig/tvangsekteskap som ble vedtatt i 2019. Siden programmet startet i 2016 har antall nye tilfeller av kjønnslemlestelse i de fleste prosjektområdene blitt redusert med mellom 18 og 45,7 pst.

Kap. 160, post 70 Helse

Tildeling: 3 294,4 mill. kroner

Formålet med budsjettposten er å bidra til å nå bærekraftsmål 3 'God helse'. Deler av innsatsen bidrar også til bærekraftsmål 5 'Likestilling mellom kjønnene', særlig 5.3 om avskaffelse av skadelig praksis og 5.6 om allmenn tilgang til seksuell og reproduktiv helse og reproduktive rettigheter.

Kap 160, post 70 - fordeling (utbetalte midler, mill. kroner)	
Globale finansieringsmekanismer	2 899 567
Forskning, produktutvikling og innovasjon	256 000
Faglig bistand - helse	44 333
Seksuell og reproduktiv helse	84 500
Annet	10 000

Vaksinasjonsgraden i utviklingsland er økt

Norge er blant de største giverne til *Vaksinealliansen Gavi*, og bidro i 2019 med 1,6 mrd. kroner. Fra 2000 til 2019 har Gavi bidratt til å vaksinere 760 millioner barn, hvorav 198 millioner i perioden 2016-2018, og forhindret mer enn 13 millioner dødsfall. Gavi er i rute med å nå målet om rutinevaksinering av 300 millioner i løpet av strategiperioden 2016-2020, der 4,3 millioner dødsfall kalkuleres forhindret. Samtlige tidligere støttede land forsetter å levere vaksiner. Gavi har bidratt til mer enn 30 introduksjonskampanjer for meslinger og røde hunder og vaksinert 246 824 mennesker mot Ebola i Nord Kivu i Kongo. Koleravaksiner blir i økende grad etterspurt og i 2018 bidro Gavi til store vaksinekampanjer i en rekke afrikanske land og gjennom humanitær innsats, herunder i Jemen og blant Rohingya-flyktninger i Bangladesh. Introduksjonen av HPV-vaksiner har blitt forsinket på grunn av vaksinemangel, men 3,9 millioner jenter har likevel blitt vaksinert siden oppstart i 2013 og fram til 2018. Selv om Gavi har oppnådd fire av fem etablerte mål, er den overordnede framgangen målt i vaksinasjonsdekning en bekymring. Selv om flere mennesker har fått tilgang til vaksiner, har vaksinasjonsdekningen det siste året stagnert på 81 pst. da indikatoren er påvirket av befolkningsveksten. Nye vaksineintroduksjoner har økt antall sykdommer målgruppen er vaksinert mot, men det er fremdeles store forskjeller i dekningsgrad innad i befolkninger, og ingen av Gavis tre 'equity mål' har hatt framgang. Neste strategiperiode som starter i 2021 styrker fokuset på å nå befolkningen som ennå ikke er nådd med vaksiner.

Antallet nye tilfeller av hiv, tuberkulose og malaria er begrenset

Norsk bidrag til *Det globale fondet* var på 700 mill. kroner i 2019. Fondet har siden 2002 bidratt til å redde 32 millioner liv. I 2018 oppnådde land og regioner som fondet investerer i følgende nøkkelresultater: 18,9 millioner på hivbehandling, 719 000 gravide kvinner som lever med hiv fikk behandling for å hindre smitte fra mor til barn, 131 millioner myggnett ble utdelt og 5,3 millioner personer fikk behandling for tuberkulose. I land der Det globale fondet investerer, har antall dødsfall forårsaket av aids, tuberkulose og malaria blitt redusert med 40 pst. siden 2002.

Norge økte støtten til *The Robert Carr Fund* (RCF) for perioden 2019-2021 og tildelte i 2019 16 mill. kroner. Norge bidro til utviklingen av ny strategi og en strategisk utlysning, samt til styrking av fondets resultatrapportering. RCFs 18 nettverk og konsortier med 59 partnere, har bidratt til å styrke organisasjoner som arbeider med å sikre marginaliserte gruppers rettigheter og tilgang til tjenester.

Blant annet bidro det karibiske regionale nettverket av de som lever med hiv (CRN+) til at personer med funksjonsnedsettelse skal få bedre opplæring om hiv, samt en forpliktelse om lik tilgang til hiv-tjenester i Surinam. Tiltaket bidrar også til delmål 5.6 om seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

Ressursbruken på helseformål i utviklingsland, inkludert fra innenlandske kilder, er økt.

Et overordnet mål ved *Den globale finansieringsfasiliteten* (GFF) er å øke både volum og effektiv utnyttelse av innenlandske ressurser. Helseutgifter per innbygger finansiert gjennom innenlandske kilder har økt i 19 av de 27 GFF-landene som mottok støtte i 2019. Effekten av økningene kan spores. For eksempel oppfylte alle 47 fylker i Kenya kriteriene for økte helsetildelinger i budsjettene de siste to årene, og noen bevilget mer enn 30 pst. av budsjettet til helse, godt over kravet fra sentrale myndigheter på 20 pst.

Sykdomsbyrden og dødeligheten blant kvinner, barn og ungdom er redusert

GFF mottok 600 mill. kroner i 2019, og Norge er fortsatt den største giveren. Ni nye land mottar støtte fra GFF som følge av påfyllingen i 2018, og GFF rapporterer om framgang på en rekke felt i de 36 landene. Hvert år dør 295 000 kvinner under graviditet og fødsel av årsaker som kunne vært forebygget, hvorav 94 pst. i lav- og mellominntektsland. 5,1 millioner spebarn er dødfødt eller dør i løpet av første levemåned. Dødeligheten blant nyfødte og barn under fem år har gått ned i 27 land som mottok GFF-støtte, og ungdomsgraviditet har gått ned i 26 av landene. Resultatene skyldes i stor grad utvidet tilbud av livreddende helsehjelp for kvinner, barn og unge. I Tanzania økte svangerskapskontroller til 64,1 pst. av gravide kvinner i 2018, mot 35,8 pst. i 2014. Etiopia har økt andel fødsler med kvalifisert helsepersonell fra 28 til 50 pst. mellom 2016 og 2019, mens Mosambik på ett år har nær doblet prevensjonsbruk i distriktene støttet av GFF.

Kirken Nødhjelp (KN) mottok 10 mill. kroner til samarbeid med Haydom Lutheran Hospital (HLH) i Tanzania. Målet er å bedre kvalitet og tilgang på helsetjenester, særlig rettet mot barne- og mødre helse, og bidra til at sykehuset blir en bærekraftig institusjon. HLH har i forrige avtaleperiode (2015-2018) vist framgang og forbedring. De har opprettholdt høy kvalitet på helsetjenester og er ett av de best fungerende regionssykehusene i henhold til det tanzanianske akkrediteringssystemet SafeCare. HLH anskaffet i 2019 utstyr til CT-scanning, røntgen, oksygenproduksjon, laboratorieundersøkelser og medisinsk avfallsforbrenning. Dette har bedret kvaliteten på sykehusets tjenester.

Tilgangen på gode helserelaterte produkter er økt

Norsk støtte til *Unitaid* var i 2019 på 20 mill. kroner. Ved utgangen av 2019 hadde Unitaid en aktiv portefølje på USD 1,3 mrd. De sto bak 60 nye helseinnovasjoner innen medisiner og diagnostikk. Mer enn 60 pst. av disse var relatert til antibiotikaresistens. I samarbeid med Det globale fondet og det farmasøytiske selskapet Sonafi, ble prisen på rifapentine redusert med 70 pst., fra USD 45 til USD 15, i lav- og mellominntektsland. Rifapentine er viktig for å forebygge tuberkulose. Unitaid bidrar også til å begrense nye hiv-tilfeller gjennom økt tilgang til hiv-forebyggende behandling gjennom preeksponeringsprofylakse (PreP).

Støtte til innovasjonspartnerskapet *Saving Lives at Birth (SL@B)* var i 2019 på 12 mill. kroner. *SL@B* har mottatt norsk støtte siden oppstart i 2011 og har bidratt til over 115 unike innovasjoner for å redde liv ved fødsel. Programmet rapporterer at 3,06 millioner kvinner og barn mottok

helsetjenester, livskvaliteten til 155 000 er forbedret, og at 11 800 liv ble reddet. SL@B-støtte har ført til at innovasjonene har tiltrukket seg finansiering på om lag USD 147 mill. fra andre kilder.

Global helse- og vaksinasjonsforskning (GLOBVAC) mottar støtte gjennom avtale med Forskningsrådet og mottok 40 mill. kroner i 2019. Nåværende program avsluttes i 2020. GLOBVAC har støttet 59 prosjekter, ett nettverk, en forskerskole og 25 arrangementer.

Resultater gjennom *Visjon 2030* er omtalt under omtale under Kap. 161, post 70 *Utdanning*.

Seksuell og reproduktiv helse er bedret

Både Det globale fondet og GFF er viktige investeringer innen seksuell og reproduktiv helse, men det er også andre viktige innsatser som bidrar til dette delmålet. Norge ga et ekstra bidrag til UNFPAs oppkjøpsfond for prevensjonsmidler og mødrehelseprodukter (UNFPA Supplies) på 17,5 mill. kroner i 2019, totalt 57,5 mill. kroner. Tilgang til prevensjonsmidler økte gjennom UNFPA Supplies innsats i 46 land. Programmet kjøpte opp og distribuerte 6,9 millioner prevensjonsstaver, 248 millioner kondomer og 61,9 millioner andre prevensjonsmidler i 2019. UNFPA Supplies styrket og effektiviserte verdikjeden for produkter på landnivå for å bidra til at prevensjonsmidler og mødrehelseprodukter er tilgjengelig i hele helsesystemet med mål om at ingen skal utelates. Innsatsen bidro til at 12 millioner uønskede graviditeter ble avverget, avverget 30 000 tilfeller av mødredødelighet og 4,1 millioner farlige aborter. UNFPA Supplies bidro også til å finansiere livreddende reproduktiv helsepakker som del av UNFPAs humanitære respons, blant annet i Syria, DR Kongo og Niger. Tiltaket bidrar også til delmål om tilgang til helserelaterte produkter.

Partnerskapet for mødre-, nyfødt og barnehelse (PMNCH) etablerte en 'SRHR i UHC¹-arbeidsgruppe' og mobiliserte 250 aktører for sitt 'SRHR in UHC Call for Action', utviklet en verktøykasse på temaet og arbeidet aktivt for inkludering av SRHR i UHC-deklarasjonen lansert under FNs generalforsamling og Den inter-parlamentariske unionens forsamling, og lykkes som partnere i begge. 177 sivilsamfunnsorganisasjoner fra 31 GFF-land har søkt om småskalastipend fra PMNCH. I tråd med FN-reform og den globale handlingsplanen for bærekraftsmål 3 (GAP) vedtok styret i november en plan for 'multi-stakeholder plattforms' for samarbeid om kvinner, barn og unges helse i 14 land.

Every Woman Every Child (EWEC) initiativet etablerte medio 2019 et nytt sekretariat, og mottok 4 mill. kroner fra Norad. Det kom inn USD 7,5 mrd. fra 10 ikke-statlige aktører. Til sammen er det mobilisert USD 43 mrd. fra statlige og ikke-statlige aktører siden 2015.

Norads avtale med *Women Deliver* har i 2019 dekket unge ledes innsats for kvinner, barn og ungdoms helse, samt en guide/verktøy om seksualitetsundervisning.

Helsesystemene i utviklingsland er mer bærekraftige

Gjennom norsk støtte til *Health Information System Project (HISP)* og *Universitetet i Oslo (UiO)* støttes implementering av DHIS2² i over 67 land som dekker en estimert befolkning på 2,3 milliarder. Bruken av DHIS2 øker i hvert av disse landene, og det er nå etablert digital ryggrad for Health Management Information Systems (HMIS) i alle landene. Utfordringer inkluderer å håndtere store

¹ Universal Health Coverage

² DHIS2: District Health Information Software 2

datasett, sikre datakvalitet og styring og bruk av data. UiO og HISP utvikler pasientregistrerte data-registreringer, i samarbeid med FHI, og bruk av mobiltelefoner. Innovasjonene har medført stor etterspørsel og betydelig behov for faglig støtte for å sikre kvaliteten.

Folkehelseinstituttet (FHI) har publisert 13 systematiske kunnskapsoppsummeringer av litteratur om spørsmål knyttet til moderne praksis i lavinntektsland og har bidratt til utvikling av WHO's normative veiledning. FHI administrerer en ny Lancet-kommisjon om universell helsedekning, folkehelse og helsesikkerhet med et stort møte som avholdes i Oslo i 2020. FHI gjennomfører, sammen med HISP, et program for forskning om bruk av pasientlenkede dataregister og driver storskala implementeringsforskning i Palestina, Bangladesh og Ghana.

I Etiopia bistår *Universitetet i Bergen (UiB)* regjeringen med å endre helsevesenet. Dette har involvert å etablere prioriteringer som inkluderer også ikke-smittsomme sykdommer, publisere en ny basispakke med helsetjenester, definere fokus for offentlige investeringer og etablere rettigheter til omsorg for alle innbyggere. UiB har også opprettet kontakt med myndigheter i Zanzibar og Malawi, og igangsatt en full nasjonal vurderings- og arbeidsplan for Zanzibar. Professor Nordheim har blitt bedt om å lede en ny WHO-ekspertplattform for beslutningsstøtte kalt 'DECIDE'. UiB vil arrangere en større konferanse om helseøkonomi og prioriteringer i Etiopia i 2020.

Det ble inngått ny avtale med UiB, som del av en ny samarbeidsportefølje med norske fagmiljøer for å styrke innsatsen for universell helsedekning. Målet er å støtte afrikanske land til å øke bruken av informasjon/evidens og etablere klar og rettferdig prioritering for å drive utvikling av nasjonale helsesystemer. Norge finansierte 14,5 mill. kroner til *Mercy Ships* arbeid med opplæring av helsepersonell innen avansert kirurgi, anestesi og sterile helsetjenester i Guinea og Senegal i 2019. Det ble gitt veiledning av medisinsk personale om bord i sykehusskipet, kurs og opprustning samt oppfølging av helseinstitusjoner på landnivå. I alt fikk 150 helsearbeidere opplæring. Det ble foretatt 1 819 avanserte og livreddende operasjoner som avverget nedsatt funksjonsevne.

Beredskapen for pandemibekjempelse er forbedret

Det globale helseberedskapsprogrammet (GHPP) mottok 12 mill. kroner i 2019 for faglig og finansiell støtte til å styrke kapasitet innen beredskap og respons i Ghana, Palestina, Moldova og Malawi, og til arbeid globalt. Moldova lanserte resultatene fra sin første nasjonale punktprevalensundersøkelse av infeksjoner og Anti Mikrobiell Resistens i 67 sykehus. I Palestina er det utviklet et system for hendelsesbasert overvåking. Malawi har gjennomført en felles ekstern evaluering (JEE) og en stor Ebola-simuleringsøvelse ved den nordlige landegrensen og Ghana har laget et opplæringsprogram om kjemikalieberedskap. FHI deltok som internasjonale eksperter i fire JEEs i løpet av året i hhv. Malawi, Georgia, Montenegro og Tyskland.

150 mill. kroner ble utbetalt til *Den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier (CEPI)* i 2019. I sin toårige eksistens har CEPI støttet 19 vaksine kandidater og forpliktet USD 456 mill. i vaksineutvikling. Investering i vaksineutvikling inkluderer vaksine kandidater for Lassa-virus, MERS-CoV, Nipah-virus, Chikungunya, Rift Valley-feber, samt utvikling av vaksineplattformer for å utvikle vaksiner mot et hittil ukjent smittestoff. Uten CEPI-finansiering ville trolig ikke vaksine kandidatene mot disse prioriterte patogenene på WHO's liste fått nødvendig FoU-investering. CEPI har også arbeidet for å oppnå lisens for ebolavaksiner. Sent i 2019 støttet CEPI fem vaksineforsøk mot ebola i Burkina Faso, DR Kongo, Guinea, Senegal, Sierra Leone, Uganda og kan vaksinere hundretusener hvis

utbrudd i DR Kongo vedvarer. I 2019 lanserte CEPI to utlysninger: en for vaksinekandidater mot Rift Valley og Chikungunya en for vaksineplattformer og immunoprevensjon. Dette resulterte i henholdsvis fire og tre avtaler. Dette bidrar til målområdet om økt tilgang til helseprodukter.

Kap. 161, post 70 Utdanning

Tildeling: 1 140,3 mill. kroner

Kap 161, post 70 - fordeling (utbetalte midler, mill. kroner)	
Globale fond og finansieringsmekanismer	710 000
Kvalitet og utdanning	142 893
Yrkesopplæring	92 601
NORHED	118 486
EnPe Energi og Petroleum	12 200
Støtte til tiltak innen høyere utdanning	35 505
Innovasjon utdanning	26 379

Barn begynner på og fullfører grunnskole, og Barn og unge har lært grunnleggende ferdigheter og rustes for livet

Norsk støtte til *Det globale partnerskap for utdanning* (GPE) var i 2019 på 690 mill. kroner. GPE støtter 50 utviklingsland for å sikre at alle barn får grunnleggende opplæring med høy kvalitet. I land som mottar støtte fra GPE økte andelen barn som fullførte grunnskolen, og en større andel barn demonstrerte minimumsferdigheter i lesing og regning. Likevel er framgangen begrenset, og andelen er fortsatt lav. Det er store utfordringer med datagrunnlaget for å måle læring. GPE er sentral i arbeidet med å styrke målingssystemene.

I 2019 gikk nesten 85 pst. av utbetalt støtte til Afrika sør for Sahara, 65 pst. gikk til lavinntektsland og 67 pst. til sårbare stater. I 2018 ble 24,7 millioner lærebøker distribuert, 347 000 lærere fikk opplæring og 3 588 klasserom ble bygget eller rehabilitert gjennom midler fra GPE. I 2018 ville støtten GPE ga til partnerland være tilstrekkelig til å dekke kostnadene for å gi 3,7 millioner barn skolegang i ett år. Det er estimert at 2,6 millioner av disse bor i sårbare stater, hvorav 1,8 millioner er jenter.

Andelen av GPEs partnerland som hadde færre enn 40 elever per kvalifiserte lærer økte i 2018 fra 24 til 30 pst., men målet for 2018 ble ikke nådd. Framgangen har ikke gjort seg gjeldende i Afrika sør for Sahara og i sårbare stater.

Flergiverfondet *Inclusive Education Initiative* (IEI) mottok 20 mill. kroner i 2019. IEI er i gang med aktiviteter på landnivå noe forsinket. Arbeidsplan er oppdatert. Analytisk arbeid som del av globale fellesgoder-komponenten er startet. Videre framdrift tilsier at planlagte aktiviteter vil kunne fullføres før oppstart av fase 2 våren 2020, avhengig av styrets vurdering og beslutning ved slutten av fase 1.

Avtalen med UNESCO for '*Lærerinitiativet*' (*Teacher Initiative*) er på totalt 45 mill. kroner for perioden 2017-2019. Formålet er bedre samarbeid og koordinering internasjonalt i arbeidet med lærere og lærerpolitikk, og derigjennom også å styrke arbeidet med nasjonal lærerpolitikk for å heve kvalitet i utdanningen og barns læringsutbytte. I 2019 kom arbeidet godt i gang i de fire landene Burkina Faso, Ghana, Malawi og Uganda etter treg oppstart. UNESCO koordinerer samarbeidet som

foruten UNESCO inkluderer Unicef, GPE, Verdensbanken, ILO³, UNHCR⁴ og Education International. GPE og Verdensbanken har imidlertid ikke, til tross for intensjonsavtale med UNESCO om å bidra, ikke funnet samarbeidet nyttig nok til å være aktivt med i arbeidet. En gjennomgang var kritisk til måloppnåelse så langt for initiativet. Planlagt utbetaling på 6 mill. kroner i 2019 ble utsatt.

Mot slutten av 2018 ble det inngått en treårig avtale på vel 3,1 mill. kroner med *Inter-agency Network for Education in Emergencies (INEE)* for å støtte gjennomføring av nettverkets nye strategiske plan med fokus på å styrke kapasitetsbygging innen utdanning i kriser. INEE har blant annet utviklet en plan for hvordan nettverket skal bidra til økt kapasitet, og har bidratt med opplæring og utvikling av ressurser blant annet når det gjelder jenters utdanning og likestilling i krisesituasjoner⁵.

Norge har støttet OECDs arbeid med læringsundersøkelsen '*Programme for International Student Assessment for Development*' (*PISA for Development*) siden 2013. I 2019 ble rapporten som oppsummerer lærdommer og utfordringer fra pilotperioden publisert.

Det ble inngått avtale med UNESCO om *helhetlig seksualitetsundervisning i skolen* for perioden 2019-2022 på totalt 75 mill. kroner. 35 mill. kroner ble utbetalt i 2019. Formålet er å bidra til at barn og unge får kunnskap om kropp, relasjoner, rettigheter og seksuell helse slik at de kan ta gode valg om egen framtid og helse. Midlene går til UNESCOs globale arbeid på feltet, og til fire prioriterte land: Mali, Burkina Faso, Niger og Sør-Sudan.

Gjennom en treårig avtale (2017-2019) ble 70 mill. kroner utbetalt til Unicefs program i Sahellandene Burkina Faso, Mali og Niger. Programmene har som formål å få barn inn i det formelle skolesystemet og gir tilgang til utdanning av kvalitet for de mest marginaliserte barna. I Niger har blant annet 3 446 barn med funksjonsnedsettelse fått tilpasset skolehverdag og nesten 33 000 barn rammet av konflikt fikk støtte til å fortsette utdanningen i 2019. I Burkina Faso og Mali ble 6 387 barn utenfor skolen innskrevet i komprimerte læringsprogrammer fram til desember 2018.

Det globale digitale bibliotek øker tilgangen til leseressurser på morsmål/brukte språk. Antall språk i biblioteket har økt fra tolv til 42 ved årsslutt 2019. I 2019 var det 1,1 millioner brukersesjoner. Mobilspillene EduApp4Syria har økt både i bruk og språkversjoner. De originale arabiske versjonene er nå installert på minst 350 000 mobile enheter. Det ene spillet, Feed the Monster, er publisert på 46 språk, mens det andre spillet, Antura & the Letters, er i ferd med å gjøres tilgjengelig på minst fire språk, og vil bli innført i stor skala både i Uruguay og Afghanistan. Antura & the Letters har mottatt tolv internasjonale priser og nominasjoner så langt.

Tre sivilsamfunnsorganisasjoner mottok totalt 37 mill. kroner for ettårige avtaler for utdanningsinnsats. I Sør-Sudan har *Flyktningshjelpen* nådd mer enn 10 000 sårbare barn og unge. Målgruppen er internt fordrevne, sårbare vertssamfunn og returnerte berørt av krig og konflikt. Barn og unge som har mistet år på skolen som følge av krig, konflikt og fordrivelse, har kommet inn i deres Alternative Learning Programme (ALP). Flyktningshjelpen rapporterer blant annet at 96 pst. av elevene i Juba har bestått eksamen. Totalt i prosjektet har 80 pst. bestått eksamen. 75 pst. av elevene på Youth Education Park (YEP) besto eksamen og var dermed klare for arbeid i ulike yrker. Flyktningshjelpen har også gjort en innsats for å rekruttere flere kvinnelige ansatte og få flere jenter inn i skolen. Det er

³ FNs internasjonale arbeidsorganisasjon

⁴ FNs høykommissær for flyktninger

bygget flere kjønnsdelte latriner på skolene for å sikre et trygt miljø for jenter da dette er en av faktorene som hindrer jenter i å gå på skole.

En ny forprosjektutlysning på Visjon 2030 ble gjennomført av Innovasjon Norge våren 2019. Det ble innvilget fire forprosjekter innen helse og tre innen utdanning. En ny hovedutlysning ble lansert høsten 2019, med søknadsfrist tidlig 2020. Våren 2019 ble det gjennomført en ekstern erfaringsoppsummering av Visjon 2030-mekanismen så langt. Selv om det er for tidlig å vurdere resultater av Visjon 2030-prosjektene som har fått støtte hittil, viser gjennomgangen at en rekke prosjekter har lovende utvikling. Hovedfunnene er at Visjon 2030 har bidratt til å utløse og igangsette nye innovasjonsprosjekter, bidrar til gode piloterings-, forsknings- og utviklingsløp i felt, og treffer særlig godt på prosjekter tidlig i innovasjonsløpet, mens det er mer usikkert om mekanismen er innrettet for å støtte skalering.

Ungdom har ferdigheter som sikrer en overgang til arbeidslivet

Opptappingsplan for yrkesfaglig utdanning ble vedtatt i 2018 og det ble samme år inngått fire avtaler med Tyskland gjennom Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) for gjennomføring av yrkesutdanningsprogram i Etiopia, Palestina og Mosambik. I 2019 ble 36 mill. kroner utbetalt. Prosjektene har etablert baselines og startet opplæring av elever, lærere og administratorer. Resultater for første kull vil foreligge i neste rapporteringssyklus. Prosjektet i Palestina har blitt noe forsinket av den politiske og økonomiske situasjonen men ser ut til å kunne hente inn etterslepet.

E4D/SOGA-programmet for yrkesopplæring og sysselsetting i Øst-Afrika er et flerårig samarbeid med Tyskland, Storbritannia og Shell om yrkesopplæring og jobbskaping i Kenya, Mosambik, Tanzania og Uganda. 22 mill. kroner ble utbetalt i 2019. Så langt (2015-2019) har over 60 000 deltatt på kurs og over 21 000 sikret seg fast arbeid etter gjennomført kurs. Av disse er 33,4 pst. kvinner. Avtale for fase 2 (2020-2023) der Ghana tas inn som femte land, forventes signert tidlig 2020.

Strategiske partnerskap med organisasjoner og bedrifter, i hovedsak med prosjektstart i 2018, fikk utbetalt 34,6 mill. kroner i 2019. Støtten gikk til Caritas i Colombia, The Cooperative League of the USA (CLUSA) i Mosambik, HimalPartner i Nepal, Musika Development Initiatives i Zambia og Malawi, samt WorldFish i Zambia og Tanzania. HimalPartner er i ferd med å utvide en lokal yrkesskole og utvikle pensum for Nepals første fagopplæring innen CNC⁶-maskinering, en forutsetning for det meste av moderne industri.

Siste oppdragsbrev for forvaltningen av programmet Building Skills for Jobs (BSFJ) ble signert av Norad og Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) i 2019. Ni prosjekter er løpende under programmet. Det ble ikke foretatt utbetaling i 2019. Det gjenstår vel 2 mill. kroner til utbetaling etter behov tentativt i 2021.

Kvaliteten i og tilgangen til høyere utdanning og forskning i utviklingsland er styrket

Andel med høyere utdanning i lavinntektsland er fremdeles meget lav. Kun 1 pst. av forskning kommer fra Afrika sør for Sahara. Samtidig har lav- og mellominntektsland de siste tre tiårene hatt en formidabel vekst av høyere utdanningsinstitusjoner. Dette har gått på bekostning av kvalitet.

⁶ Computer numerical control

Gjennom samarbeid mellom universiteter i Norge og utviklingsland styrkes kvalitet og kapasiteten til høyere utdanningsinstitusjoner i sør. Per 2019 er mer enn 240 studieprogrammer utviklet i *NORHED*, primært på Master- og PhD-nivå. Over 19 500 studenter er innrullert siden 2013 og over 11 000 er uteksaminert. Mer enn 2 300 studenter har fått stipend, hvorav 52 pst. kvinner. Ledelse og ansatte på seks universiteter i Afrika har gjennomført kurs i intern kvalitetssikringssystemer for høyere utdanningsinstitusjoner i regi av UNESCO International Institute for Educational planning (IIEP). UNESCOs evaluering viser at deltakernes kompetanse har økt.

I *EnPe-programmet* er 542 studenter innrullert i studieløp utviklet i programmet. 328 av disse, hvorav 44 pst. kvinner, får stipend. Partnerinstitusjonene rapporterer at masterprogrammer etablert gjennom EnPe har blitt blir gradvis mer autonome og mindre avhengige av norsk partner, og at kompetansen blant stab og studenter har økt. Programmet har bidratt til å styrke kvinneandelen på høyere gradsstudier på dette feltet. En studie utført av EnPe viser at om lag 70 pst. av uteksaminerte studenter arbeider innen akademia eller i relevant bransje i privat sektor.

NORPART-programmet forvaltes av Diku. Per 2019 består programmet av 46 prosjekter som er godt i gang for programperioden 2019-2023.

Kap. 161, post 71 Forskning

Tildeling: 98,2 mill. kroner

I 2019 tildelte Norad samlet 112,2 mill. kroner til NORGLOBAL2-programmet i Forskningsrådet. Dette inkluderte 69,7 mill. kroner over denne budsjettposten, samt tildeling over Kap. 150, post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand*, Kap. 161, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid* og Kap. 163, post 71 *Hav og marin forsøpling*.

Etter utlysning i januar, ble 19 forskningsprosjekter innvilget støtte, inkludert to på marin forsøpling og ett på humanitær innsats. Ingen prosjekter på skatt ble innvilget. Disse midlene blir lyst ut på nytt i 2020 sammen med 15 mill. kroner friske midler.

I 2019 tildelte Norad 28,5 mill. kroner til forskningsinstitusjoner i utviklingsland.

Norad har bidratt til at ny forskningsbasert kunnskap har blitt produsert, både i Norge og i utviklingsland, ved å finansiere ulike forskningsinitiativ gjennom Forskningsrådet og direkte støtte til seks forskningsinstitusjoner i Afrika sør for Sahara. 2019 var det første hele året med forskningsaktivitet for sistnevnte. Flere av institusjonene har utført baseline og kjønnsstudier og har allerede produsert en rekke banebrytende forskningspublikasjoner. Det har blitt gitt master-, doktorgrad- og postdoktor stipend og arrangert en rekke formidlings- og opplæringsaktiviteter. Eksempelvis har International Centre of Insect Physiology and Ecology (ICIPE) utviklet kurspensum og etablert læringssentre for å spre innovative dyrkingsmetoder til afrikanske bønder. Dette har begrenset avlingstap forårsaket av skadedyr og økt matsikkerhet, mattrygghet og inntekter. Alle institusjonene gir forskningsbaserte råd til myndigheter, private selskaper, sivilt samfunn og lokalsamfunn som er avgjørende for å sikre opptak av forskningsresultater. I tillegg har institusjonene begynt å styrke sine organisatoriske og administrative systemer, i tråd med anbefalinger fra 'due diligence'-studier.

For å stimulere til opptak av forskning har Norad arrangert seminarer og møter mellom forskere og potensielle brukere av forskningen. I samarbeid med Forskningsrådet ble det arrangert NORGLOBAL- og GLOBVAC-seminarer i april 2019 der forskere presenterte prosjekter som hadde blitt innvilget i

2018. Norad arrangerte forskningsseminarer om forskning på kjønn og likestilling sammen med KILDEN, NORGLOBAL-forskere og UD, og seminar med Stortinget og KLD om betydningen av regnskog for klimaet og for produksjon og distribusjon av nedbør. For å sørge for bruk av forskningsbasert kunnskap i bistanden har Norad gitt faglige innspill til strategier, handlingsplaner og andre strategiske dokumenter.

Kap. 161, post 72 Kunnskapsbanken og faglig samarbeid

Tildeling: 632,4 mill. kroner

Programmene under Kunnskapsbanken er utformet for å styrke kompetanse og kapasitet i offentlige institusjoner i samarbeidsland, og for å bidra til økt kunnskaps- og kompetanseoverføring mellom samarbeidsland.

Kap 161, post 72 - fordeling (utbetalte midler)	
Olje for utvikling (Ofu), inkl. sivilsamfunnsstøtte	127 437
Fisk for utvikling (Ffu), inkl. sivilsamfunnsstøtte	205 000
Skatt for utvikling (Sfu), inkl. sivilsamfunnsstøtte	231 000
Likestilling for utvikling (LIKE)	5 247
Digitalisering for utvikling (Dfu)	14 000
Statistikk	7 786
Antikorrupsjon	36 500
Annet	4 326

Oppstart Hav for utvikling inngår i 2019 under Ffu i oversikten

Olje for utvikling

I 2019 hadde Olje for utvikling (Ofu)-programmet 15 land i forberedelses- eller gjennomføringsfasen. Norad forvalter landprogrammene i Irak, Libanon og Myanmar og er ansvarlig for forberedelsesfasen av nye programmer, som i 2019 omfattet Benin, Colombia, Cuba, Kenya, Mosambik og Somalia. Norad forvalter også tilskudd til norske og internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner og samarbeidspartnere, og bistår med faglig rådgivning overfor ambassader i deres forvaltning av de øvrige landprogrammene.

I *Kenya* har Oljedirektoratet i flere år bistått petroleumsdepartementet (MoPM) med å systematisere og digitalisere sine tekniske og økonomiske petroleumsdata. Som resultat av samarbeidet publiserte MoPM i 2019 Kenyas første interaktive kart som gir industrien og befolkningen tilgang til denne viktige informasjonen på nett. I *Mosambik* lærte Statistisk Sentralbyrå opp det nasjonale statistikkbyrået (INE) i å håndtere store investeringsobjekter, som bore- og produksjonsplattformer, i utenrikshandelsstatistikken. I *Myanmar* inneholder regjeringens budsjettdokumenter til parlamentet nå mer detaljert informasjon enn tidligere om olje- og gassektoren. Endringene er et direkte resultat av at Ofu-programmets rådgivere har delt internasjonal beste praksis med finansdepartementet i Myanmar.

Norad prioriterte å styrke innsatsen for *åpenhet og ansvarliggjøring* i Ofu-programmet og fikk utarbeidet analyser av mulighetsrommet for økt ansvarliggjøring i Ghana, Tanzania og Uganda. På oppdrag fra Norad gjennomførte Petrad kurs i petroleumsforvaltning for sivilsamfunnsaktører fra ti

samarbeidsland, 'Civil Society and the Petroleum Sector'. I samarbeid med Natural Resource Governance Institute (NRGI) og Chatham House gjennomførte Norad et kurs i åpenhet og ansvarliggjøring for myndighetsinstitusjoner og representanter fra sivilt samfunn i Uganda. Norad utlyste støtte til sivilt samfunn for perioden 2020-2022. Denne vil utvide støtten til sivilt samfunn i flere land. Global Witness, NRGI, Oxfam, World Wildlife Fund (WWF), Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp mottok støtte i 2019. Totalt støttebeløp utgjorde 36,9 mill. kroner for 2019, hvorav 26,9 mill. kroner ble finansiert over Kap. 170, post 70 *Sivilt samfunn*.

Ofu-programmet gjennomførte en rekke aktiviteter og arbeidssamlinger med klima som tema, deriblant klimahensyn i konsekvensutredninger i Myanmar og Libanon, og en global arbeidssamling om beste tilgjengelige teknologi for å redusere utslipp. I samarbeid med UN Environment, Miljødirektoratet og Chatham House ble det for første gang gjennomført en arbeidssamling for samtlige Ofu-land som adresserte klimarisiko i lys av en scenariotrening og mulige virkemidler på tvers av miljø, ressurs og finansforvaltning. Flere land utarbeidet oppfølgingsplaner for videre diskusjon i hjemlandet.

For å styrke nord-sør-sør-samarbeidet i porteføljen inngikk Norad i 2019 en treårig avtale med Chatham House vedrørende 'The New Producers Group'. Medlemmene representerer myndigheter, sivilsamfunn og private virksomheter i utviklingsland med ny petroleumsproduksjon. Samarbeidet legger blant annet til rette for utveksling av forskning og praksis med sikte på bærekraftig utvikling.

Fornybar energi for utvikling

Se omtale under 'Fornybar energi'.

Fisk for utvikling

Innsatsen til Fisk for utvikling (Ffu) ble trappet opp i 2019, blant annet ble samarbeidsavtaler i hovedsatsingslandene Ghana og Myanmar signert. Avtale med Colombia forventes inngått i 2020.

F/F Dr. Fridtjof Nansen foretok forskningstokt i Øst-Afrika, Sør-Afrika, Namibia og Angola, Ghana og Elfenbenskysten, samt i Liberia, Sierra Leone, Guinea, Guinea-Bissau, Senegal, Mauretania og Marokko. Det første Nansen-Forumet 'Sustainability of fisheries in the context of EAF Nansen' ble avholdt i Benin, med deltakelse og erfaringsutveksling fra 29 partnerland, samt representanter fra regionale fiskeriorganisasjoner og FAO.

Støtten til næringsutvikling og sivilsamfunnsorganisasjoner er videreført, blant annet gjennom Caritas i Colombia, hvor over 200 elever i alderen 14-18 år fikk yrkesutdanning innen fiskeoppdrett i 2019.

Sammen med UD og the Alliance of Small Island States, arrangerte Ffu seminaret 'Ocean management: opportunities, challenges and experience' under Our Ocean-konferansen. Formålet var å utveksle erfaringer om bærekraftig bruk av havet, med fokus på problemstillinger og muligheter som er særlig relevante for små øystater (SIDS). Det var stor interesse til seminaret med 98 deltakere, deriblant 18 SIDS⁷ land, hvorav 10 på ministernivå.

⁷ Small Islands Developing States

Støtte til bekjempelse av ulovlig, uregulert og urapportert fiske (UUU) og fiskerirelatert kriminalitet er videreført gjennom bidrag til blant annet UNODC og FAO Havnestatsavtalen (PSMA) for økt kapasitet i utviklingsland.

Sivilsamfunnsorganisasjoner mottok 27,1 mill. kroner for 2019, inkludert støtte over Kap. 170, post 70 *Sivilt samfunn*.

Hav for utvikling

Hav for utvikling ble etablert i Kunnskapsbanken i 2019. Programmet ble første gang omtalt i Meld S. 17 (2017–2018) *Partnerland i utviklingspolitikken*.

Hav for utvikling skal bidra til å styrke den norske havsatsingen og supplere eksisterende utviklings-samarbeid innen hav. Hav for utvikling er først og fremst a) et kunnskapsprogram der hovedvekt legges på faglig samarbeid knyttet til helhetlig havforvaltning og tverrsektoriell koordinering, men også b) en tematisk satsing som kan gi støtte til prosjekter som bidrar til programmets mål, og c) en tilrettelegger for samordning og felles formidling av Norges havinnsats i utviklingssamarbeidet.

Programmet er under etablering og vil først ha egne prosjekter i 2020. I 2019 ble det gitt støtte til FAOs prosjekt *Supporting climate change adaption in fisheries and aquaculture*.

Skatt for utvikling

Skatt for utvikling (Sfu) konsoliderte sin portefølje og styrket innsatsen på alle fokusområder i 2019. De to viktigste områdene er å bidra til styrket nasjonal ressursmobilisering og å tilrettelegge for dette gjennom deltakende prosesser for internasjonal skatting. Dette gjenspeiler politiske prioriteringer, og Norges forpliktelser under Addis Tax Initiative.

Det bilaterale skattearbeidet blir gjennomført av den norske Skatteetaten, og er i 2019 styrket gjennom oppstartfase i Rwanda og Tanzania. Skatteetaten gjennomførte kartleggingsreiser og oppfølgingsreiser til Nepal, Ghana og Libanon.

Det bilaterale engasjementet på skatteadministrasjoner og skattepolitikk ble supplert med innsats gjennom multilaterale organisasjoner. Norad inngikk i 2019 avtaler med Inter-American Center for Tax Administrations (CIAT), FN, Det internasjonale pengefondet (IMF) og Verdensbanken.

Forskningskomponenten ble styrket gjennom avtale med FN-universitetets institutt for utviklingsøkonomi (UNU-WIDER), hvor en stor del av støtten fokuserer på å bygge forskningskapasitet i sør. Det er også forskningsinnsats gjennom Forskningsrådet og NORHED-programmet.

Det føres aktiv dialog i globale og regionale fora og Sfu styrket rådgivningen på skatt og ulovlig kapitalflyt overfor ambassader i relevante land.

Norad har styrket arbeidet for å koble skatt mot andre sektorer, og for å fange synergier mellom generell ressursmobilisering og sektorfinansiering. I 2019 omfattet dette i første rekke helse og Ofu-programmet. Det ble også gjennomført et seminar for å koble sivilt samfunnsorganisasjoner tettere til Sfu-programmet.

Innsatsen for triangulære samarbeid ble styrket, og blir implementert av CIAT, IMF og UNDP-TIWB (Tax Inspectors Without Borders), hvor eksperter fra sør brukes til kapasitetsutvikling i relevante

land. I tillegg har forskningsprogrammet elementer av triangulært samarbeid ved at eksperter i nord og ulike miljøer i sør knyttes sammen i forskningsnettverk.

Global Financial Integrity (GFI) mottok støtte for arbeid mot illegal kapitalflyt.

Likestilling for utvikling

Norge inngikk avtale om LIKE-samarbeid med Etiopia. For Nepal ble programdokument og utkast til samarbeidsavtale ferdigstilt. I dialog med myndighetene i begge landene er det enighet om at aktivitetene skal bidra til å styrke myndighetenes kunnskapsgrunnlag for politiske beslutninger og oppfølging av tiltak for likestilling. Nepal og Etiopia besøkte Norge høsten 2019 for å styrke relasjonene til samarbeidsinstitusjonene⁸ samt Norad og UD. Det har også vært gjennomført reiser til Nepal og Etiopia for å bidra i utviklingen av programmene, og for oppstart av aktiviteter i Etiopia.

Det ble avholdt ett LIKE lett-forum høsten 2019: 'High-level Forum Making Gender Equality Work', med deltakere fra Costa Rica, Mexico og Argentina. Forumet bidro til triangulært samarbeid gjennom utveksling av kunnskap og erfaringer på tvers av landene som deltok.

Digitalisering for utvikling

Digitalisering for utvikling (Dfu) ble etablert i Kunnskapsbanken i 2019, som oppfølging av Digital Strategi for utviklingspolitikken fra 2018. Programmet har to hovedkomponenter: digitale fellesgoder og digitale partnerskap.

Dfu samarbeider tett med internasjonale aktører for å følge opp rapporten fra FNs generalsekretærs høynivåpanel for digitalt samarbeid, med anbefaling om opprettelse av en global allianse og plattform for digitale fellesgoder (åpent lisensierte digitale løsninger) som kan bidra til oppnåelse av bærekraftsmålene i utviklingsland. På denne bakgrunn inngikk Norad i 2019 en toårig avtale med Unicef som skal lede etableringen av alliansen og plattformen, samtidig med at struktur for et mer permanent vertskap for sekretariatet og plattformen utformes. FNs Generalsekretær inviterte i november 2019 Norge til å bli en av fire 'champions' for videre implementering av anbefalingen. Norad representerer Norge operativt i dette arbeidet. Allianse ble formelt lansert under Noradkonferansen i desember 2019.

Som ledd i støtte til digital inkludering og operasjonalisering av Prinsippene for digital utvikling, inngikk Norad en ettårig avtale med *Digital Impact Alliance*.

Se rapport under Kap. 161, post 70 *Utdanning* for Visjon 2030-mekanismen.

Statistikk og registre

Bærekraftsmålene har økt fokuset på betydningen av statistikk og rollen til nasjonale statistikkbyråer. Norge støtter nasjonale strategier for statistikkutvikling og kapasitetsutvikling i samarbeidslands statistikkbyråer.

⁸ Kulturdepartementet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Statistisk sentralbyrå

Som ledd i dette har Statistisk sentralbyrå (SSB) faglig samarbeid med søsterorganisasjoner i sør og arbeider i partnerskap med internasjonale aktører. Norad inngikk i 2019 ny avtale med SSB om institusjonssamarbeid med formål å dele norsk kompetanse på statistikk med utviklingsland. Norge har også inngått samarbeid med Paris21/OECD for å ytterligere styrke systemer for statistikk og bygge kompetanse i sør.

På oppdrag fra Norad gjennomførte KPMG en kartlegging i 2019 for å se på muligheter for å videreutvikle innsatsen på statistikk og registre. Studien konkluderer med at Norge har et komparativt fortrinn innen fagområdet, og at nordiske erfaringer er etterspurt. Det vises også til relevant kompetanse og god forankring i relevante norske miljøer (SSB, Kartverket, Brønnøysundsregisteret og Skatteetaten) for å etablere et Register for utvikling-program. KPMG oppfordret samtidig til å se mulige synergier og interaksjon med andre kunnskapsprogram, inkludert Digitalisering for utvikling.

Anti-korrupsjon

Norad økte støtten til FN-kontoret mot narkotika og korrupsjon (UNODC) til 24 mill. kroner. UNODC har gitt faglig bistand til utviklingsland til oppfølging av forpliktelser i FN-konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC). Arbeidet med forebygging, identifisering og tilbakeføring av stjålne verdier er videreført gjennom Stolen Asset Recovery (StAR), og gjennom International Center for Asset Recovery (ICAR) for faglig bistand og rådgivning i etterforskning av korrupsjon.

Sivilt samfunn har en viktig rolle i oppfølgingen av FN-konvensjonen mot korrupsjon og paraplyorganisasjonen UNCAC Coalition mottok støtte. Resolusjonen på storskala korrupsjon, vedtatt på statspartskonferansen under UNCAC i 2017, er fulgt opp med tre høynivå ekspertmøter. Sluttdokumentet fra Osломøtet i juni 2019 er et internasjonalt referansedokument for veien videre i kampen mot storskala korrupsjon.

Samarbeidet med U4 anti-korrupsjonsressurssenter ble videreført. Senteret utgir relevante publikasjoner som bidrar til at bistanden mot anti-korrupsjon kan bli mer målrettet og effektiv. Sentret gir også tematisk basert opplæring i anti-korrupsjon til ansatte i Norad og UD. Det ble inngått en toårige avtale med OECD om støtte til godt styresett og anti-korrupsjon.

Landbruk for utvikling

Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO) har et pågående samarbeid med FAO rettet mot integrert plantevern og bekjempelse av skadegjørere i landbruket ved bruk av en digital plattform utviklet av NIBIO. Dette samarbeidet er nå utvidet for å etablere et pilotprosjekt i Malawi. Dette vil gi malawiske myndigheter i samarbeid med FAO tilgang til en teknologi som vil kunne effektivisere bekjempelse av skadegjørere med redusert bruk av pesticider. Se også omtale under 'Matsikkerhet og landbruk'.

Offentlig finansforvaltning

Ressurser til fattigdomsreduksjon kan mobiliseres gjennom god forvaltning av offentlig inntekter og utgifter. God forvaltning kan også bidra til å stabilisere land i sårbare situasjoner. Norad deltar i styret i programmet Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA), et internasjonalt samarbeid for å styrke offentlig finansforvaltning. PEFA-analyser og analysene benyttes aktivt av partnerland i reformarbeid. I 2019 var det pågående PEFA-analyser for å identifisere styrker og svakheter ved et

lands finansforvaltning i Mosambik, Etiopia, Nepal, Myanmar og Palestina. Programmet har bidratt til bedre kvalitet på forvaltning av offentlige inntekter og utgifter i lavinntektsland.

Norad er styremedlem i det globale samarbeidet mellom den internasjonale organisasjonen for riksrevisjoner INTOSAI og givere (INTOSAI-Donor Cooperation). Norge gir støtte til utvikling av riksrevisjonen i Somalia og Sør Sudan i samarbeid med INTOSAI Development Initiative, fagfeller fra andre riksrevisjoner i Afrika og den regionale organisasjonen AFROSAI-E.

Kap. 162, post 70 Næringsutvikling og handel

Tildeling: 375,1 mill. kroner

Kap 162, post 70 - fordeling (utbetalte midler, mill. kroner)	
Bedriftsstøtte	23 845
Strategiske partnerskap	93 058
Andre rammevilkårstiltak - investering	210 492
Andre rammevilkårstiltak - handel	49 155

Norad legger stor vekt på å bedre rammevilkårene, også kalt investeringsklima, for lokalt næringsliv i mottakerland. Rammevilkårstiltakene er ikke knyttet til enkeltbedrifter men tjener sektoren bredt. Innsatsen legger forholdene til rette for bedriftsinvesteringer og økt produksjon, jobber og eksport.

Norge og Vietnam avsluttet nylig et vellykket blandet kreditt program som har pågått siden 2002. Programmet består av tolv infrastrukturprosjekter for vannforsyning, renovasjon og avfallshåndtering og bidrar spesielt til bærekraftsmål 6 om rent vann og gode sanitærforhold. Den norske støtten har hovedsakelig vært rentesubsidier på vel 225 mill. kroner. Disse har virket katalytisk og utløst lån på rundt 770 mill. kroner. Programmet har betydelig og direkte betydning for rundt 780 000 innbyggere og nesten 1 million berørte. I tillegg til å forbedre livskvalitet og helsemessige forhold har prosjektene også bedret infrastruktur og rammevilkår for næringslivet, som har stimulert til økte inntekter fra turistnæringen og økt jobbskaping.

På oppdrag fra Norad har BDO sett på resultater av bedriftsstøtteordningen. Resultater fra 23 bedrifter som har mottatt tidlig-fase-støtte viser at det er skapt 3 000 nye arbeidsplasser, hvorav over 2 500 er heltidsstillinger.

Norad har siden 2015 finansiert Tanzania Agricultural Partnership Program, et verdikjedeprogram gjennomført av Agricultural Council of Tanzania. Programmet ble avsluttet i 2019 og rapporterer at nærmere 19 000 bønder i fem distrikter fikk opplæring i klimasmarte landbruksmetoder og i gjennomsnitt økte avkastningen fra 1,6 tonn til 4,3 tonn mais per hektar. Nærmere 10 670 bønder fikk opplæring i klimasmart risproduksjon, og kan i gjennomsnitt vise til en produktivitetsøkning fra 3 til 6,25 tonn per hektar. Dette har medført at bruttomarginen for bønder som produserer mais økte med 187 pst., og 69 pst. for bønder som produserer ris. Den økte produksjonen har bidratt til økt eksport av mais fra og redusert import av ris til Tanzania.

Kap. 162, post 71 Matsikkerhet og landbruk

Tildeling: 525,6 mill. kroner

De fleste flerårige samarbeidsavtalene ble undertegnet sent i 2019. Det er følgelig for tidlig å rapportere om måloppnåelse. Alle avtalene innen matsikkerhet og landbruk er i overensstemmelse med målene i Prop. 1 S (2018-2019) og handlingsplanen for bærekraftige matsystemer. Norad vil kunne bidra med systematisk resultatrapportering gjennom perioden handlingsplan gjelder for.

Bærekraftige matsystemer er etablert

Samarbeidet med *konsortiet for landbruksforskning (CGIAR)* ble styrket og konsolidert i 2019. Målene for CGIARs samlede forskning fram til 2030 er definert i tråd med Bærekraftsmål 2. Rapporter fra CGIAR viser at deres mat- og landbruksrelaterte forskning bidrar til å redusere fattigdom, bedret ernæring og styrkede naturressurser og økosystemer.

Det ble inngått avtale med *Verdensbanken* om støtte til *Global Agriculture and Food Security Program (GAFSP)*. Fondet bistår myndighetene i utviklingsland med å styrke mat- og ernæringssikkerhet. GAFSP investerer i programmer som øker jordbruksproduksjonen, kobler bønder til markeder og reduserer risiko og sårbarhet som følge av konflikt og/eller klimaendringer.

Også samarbeidet med *FNs ernærings- og landbruksorganisasjon (FAO)*, om støtte til *The Flexible Multi Partner Mechanism (FMM)* bidrar til bærekraftige matsystemer og klimatilpasset landbruk. FMM gir FAO større frihet til å velge strategisk viktige innsatser enn øremerkede bidrag og mulighet til å koble bidrag fra flere givere og dermed øke effekten på strategisk viktige områder.

Gjennom *FNs fond for landbruksutvikling (IFAD)* bidrar Norge til styrket matsikkerhet og inntektsmuligheter hos befolkningsgrupper utsatt for konflikt og klimaendringer. Programmet fokuserer på økt og bærekraftig landbruksproduksjon og markedsadgang i lokalsamfunn med en stor andel flyktninger og migranter i den Boko Haram-herjede Diffaregionen i Niger.

Programmet *Crop Wild Relatives*, som gjennomføres av *Global Crop Diversity Trust (GCDT)*, nådde en viktig milepæl i 2019. Det ble samlet inn ville planter fra 24 land. Disse blir nå gjort tilgjengelig for å avle fram nye arter tilpasset klimaendringene. Arbeidet utføres i tråd med Den internasjonale plantetraktaten og Kommisjonen for plantegenetiske ressurser, som Norge støtter.

Norad inngikk samarbeid med *Verdens matvareprogram (WFP)* for å redusere konsekvensene av ekstrem tørke i Afrika, gjennom å styrke organisasjonens innovative arbeid med værvarselbasert finansiering og tidlig handling.

Prosjektet *Farmer to Market Alliance* i regi av WFP er eksempel på en innsats som kobler matproduksjon og markeder, og dermed bidrar til å bygge bærekraftige matsystemer. I 2019 ble det etablert 278 nye markedssentre for småbønder i Rwanda og Kenya for sesongen 2018/2019. Disse ble brukt av 86 450 bønder som solgte varer gjennom godkjente markedskanaler og verifiserte oppkjøpere til en verdi av USD 8 mill. Halvparten av bøndene som solgte varer var kvinner.

Flere mennesker, og spesielt kvinner, tar del i den formelle landbruksøkonomien

Som ledd i oppfølgingen av Our Ocean-konferansen utarbeidet Norad et program for 'Mat fra havet' i samarbeid med FAO. Samarbeidet retter seg særlig mot kvinner i småskalafisket og skal forbedre verdikjeden for fisk, øke matsikkerhet og ernæring. Også samarbeidet med *FNs utviklingsprogram (UNDP)* om jordbruksdrevet økonomisk utvikling i rurale områder i sju afrikanske land har kvinner som viktigste målgruppe.

Veksthemning hos barn er redusert

For å redusere underernæring, feilernæring og veksthemning, ble det inngått strategiske partnerskap med *Unicef*, *Power of Nutrition (PON)*, *Scaling up Nutrition (SUN)* og *IFAD*. Gjennom partnerskapene mobiliseres nasjonale myndigheter og institusjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner og private selskaper, i ernæringsarbeidet. Samarbeidet med Unicef har pågått lengst, og kan rapportere konkrete resultater. I Tanzania har programmet nådd sju millioner barn og nesten tre millioner mødre med ernæringstiltak.

Kap. 162, post 72 Fornybar energi

Tildeling: 457,146 mill. kroner

Norad utbetalte i 2019 i underkant av 420 mill. kroner til fornybar energitiltak, og i underkant av 35 mill. kroner til næringslivsstøtte til fornybar energi tiltak over denne budsjettposten.

Tilgangen til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris er økt

Tilgang til moderne energitjenester er en forutsetning for økonomisk vekst og sosial utvikling, for å utvikle næringslivet, skape arbeidsplasser og sikre økte skatteinntekter. Dette krever både økt produksjon av fornybar energi og utbygging av strømmettet, i tillegg til desentraliserte løsninger. Utbygging av strømmettet støttes hovedsakelig gjennom bilaterale avtaler og samfinansiering med multilaterale organisasjoner forvaltet av ambassadene, ikke av Norad.

Norad støtter tilgang til moderne energitjenester gjennom *Energizing Development (EnDev)* som har bidratt til at 1,7 millioner mennesker har fått tilgang til moderne energi, 900 000 gjennom renere kokeovner og 800 000 gjennom tilgang til strøm. Per juni 2019 er årlige utslipp reduserte med 2,3 mill. tonn CO₂, opp med 0,2 mill. tonn sammenlignet med året før. Innsatsen er i stor grad rettet mot sårbare land, noe som kan være krevende. EnDev har måttet redusere sin innsats i Burkina Faso og Burundi på grunn av den politiske situasjonen.

Flere tiltak rettes mer direkte mot *realisering av private investeringer*. Gjennom de søknadsbaserte næringslivsordningene bidrar Norad til risikoavlastning for privat sektor gjennom støtte til prosjektutvikling, forundersøkelser, opplæring, og i noen tilfeller, nødvendig infrastruktur. Norad støttet for eksempel Kube Energy med å erstatte diesel med sol for humanitære organisasjoner i partnerskap med Scatec Solar. Partnerskapet førte til bygging av et solcelleanlegg (700 kW batteri) på FNs logistikkbase i Malakal i Sør-Sudan. Noen prosjekter ble skrinlagt da forundersøkelsen, delfinansiert av Norad, avdekket manglende lønnsomhet, utfordrende lokale rammebetingelser eller at prosjektutviklere ikke nådde opp i konkurransen.

Norad støtter også *Afrikabankens Sustainable Energy Fund Africa* (SEFA). SEFA har etablert Africa Renewable Energy Fund (AREF) som har utviklet det 42 MW store Achwa II vannkraftverket i Uganda og har flere andre kraftverk under bygging. SEFA har også bidratt til å gi ca. 9 000 husholdninger i Tanzania tilgang til strøm fra frittstående strømnnett.

Clinton Climate Initiative har blant annet bidratt til å sette i drift det 37 MW store solkraftverket Paradise Park på Jamaica i 2019. Framdriften på arbeidet i Komorene har vært krevende grunnet en politisk ustabil situasjon og sykkloner.

Utslipp fra energisektoren er redusert

Gjennom støtte til Verdensbankens *Energy Sector Management Assistance Programme* (ESMAP) bidro Norge til at 13 land intensiverte arbeidet med subsidiereform der hovedformålet er å redusere klimagassutslipp. I 2019 ble det gitt USD 5,21 mill. i tilskudd for å støtte disse landene i å definere politikk og retningslinjer for å redusere eller fjerne subsidier. Norsk støtte var på 210 mill. kroner til ESMAP programmet som også inkluderer andre områder.

Klimainvesteringsfondet SREP har en fondskapital på USD 750 mill. Per juni 2019 er 90 pst. av fondskapitalen omsatt til investeringsplaner i 27 mottakerland og 78 pst. av fondskapitalen er under implementering. Så langt er det oppnådd nye tilknytninger for 268 000 mennesker og 630 bedrifter, samt produsert 39 000 MWh og redusert utslipp på 35 000 tonn per år. Programmet er forsinket og det er langt igjen til måloppnåelse. Fondet mottok ikke norsk støtte i 2019.

Norad inngikk en ny avtale om et prosjekt i Kina der *NordPool Consulting*, i samarbeid med det danske sentralnettselskapet Energinet. Avtalen er ikke betydelig i form av støttebeløp men kan potensielt ha vesentlig effekt. Kraftmarkedsreformene vil gi optimaliseringsgevinster og mer effektiv utnyttelse av eksisterende fornybar produksjon, blant annet variabel kraft som sol og vind, og dermed utfasing av kull. Det Internasjonale Energibyrådet beregnet effekten av kraftmarkedsreformene til 750 mill. tonn reduserte CO₂ utslipp per år, og effektiviseringsgevinsten til 15 pst. av driftskostnadene tilsvarende USD 63 mrd. per år (IEA, 2019).

Kapasitetsutvikling

Et prioritert område er styrket energiforvaltning, og derigjennom utvikling av et bærekraftig strømnnett med stabil, pålitelig strøm, som også kan tilrettelegge for private fornybarenergi investeringer. Institusjonssamarbeid støttes gjennom avtaler med *Norges vassdrags- og energidirektorat* (NVE). Gjennom Norads rammeavtale med NVE har Norge blant annet støttet gjennomføring av vannkraftsbeskatningskurs for flere av NVEs samarbeidspartnerland.

Videre støttes kapasitetsutvikling gjennom *International Centre for Hydropower* (ICH) og stipendprogram med Norges teknisk-vitenskapelige universitet (NTNU). Norsk støtte til ICH har blant annet tilrettelagt for styrket dialog med lokalsamfunn berørt av vannkraftkraftutbygging i Ghana. I Uganda har støtten resultert i bedre manualer og prosedyrer i det nasjonale nettselskapet og bidratt til å ruste kraftselskap for deltakelse i internasjonale fora.

Kap. 163, post 71 Hav og marin forurensning

Tildeling: 173,9 mill. kroner.

Marin forurensning og forurensning i utviklingsland er redusert

Bistandsprogrammet mot marin forurensning forvaltes i hovedsak i Norad, mens deler av programmet forvaltes av ambassader. I oktober 2019 arrangerte prosjektgruppen et arbeidsmøte blant tilskuddsmottakere i Oslo. Der ble det identifisert et behov for sterkere koordinering, også blant givere.

Etter oppstart i 2018 har Norad bygget opp porteføljen for å nå de fire målene i programmet. Å finne gode partnere og å utvikle solide prosjekter tar tid. Norad inngikk derfor avtaler for mindre enn tildeling, vel 160 mill. kroner. De fleste prosjektene startet opp i 2019. Resultater fra tiltak gjengitt nedenfor er foreløpige da en del partnere først rapporterer resultater for 2019 i mai/juni 2020.

Avfallshåndtering av plastavfall i samarbeidsland er forbedret

Flere av prosjektene gjennomførte en forberedende fase i 2019 hvor samarbeidsland og -partnere ble valgt ut og samarbeid formelt etablert. Avfall Norge begynte sitt opplæringsprogram i avfallshåndtering ved å avholde et arbeidsseminar i Indonesia.

Sekretariatet for Basel-, Stockholm- og Rotterdam (BRS)-konvensjonene etablerte dialog med myndighetene i Bangladesh og Ghana, foretok vurderinger av dagens situasjon og mangler, og avholdt innledende arbeidsmøte. Arbeidet med å utvikle verktøy for god implementering av BRS-konvensjonene har også startet.

Globale forpliktelser og nasjonale og regionale virkemidler for å forhindre marin forurensning og mikroplast er styrket

I 2019 har UNEP styrket globale og regionale rammeverk på marin forurensning og mikroplast ved å støtte ekspertgruppen fagområdet og å initiere tre studier som skal kartlegge finansiering av tiltak. Videre er utarbeidelsen av regionale handlingsplaner for Stillehavet og Øst-Afrika støttet, og UNEP bidro til harmonisering av standarder og metode for måling og overvåking av marin forurensning. UNEP mottok 30 mill. kroner i 2019.

I 2019 har støtte til GRID-Arendal gått til global policyutvikling og bidrag til flere ekspertgrupper på avfallshåndtering og marin forurensning.

Verdens Naturfond Norge (WWF) har vært aktive i påvirkningsarbeid for å oppnå politisk oppslutning om en global avtale for å bekjempe marin forurensning blant annet i forbindelse med ekspertgruppemøtene til UNEP. Andre komponenter i WWFs prosjekt i Kina, Sørøst-Asia og Afrika startet også opp.

CIEL-EIA⁹ arbeidet tett med representanter fra afrikanske land under Afrikas ministerkonferanse om miljø (AMCEN), et arbeid som førte til støtte til et nytt internasjonalt rammeverk på plastforurensning i erklæringen fra AMCEN.

⁹ Center for International Environmental Law/The Environmental Investigation Agency

Hav for utvikling (Hfu) ble etablert i Kunnskapsbanken i 2019, og er omtalt under Kap. 161, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid*.

Marin forsøpling-porteføljen mangler foreløpig prosjekter spesifikke for målsettingen *Næringslivets egeninnsats for bærekraftig produksjon, forbruk og forsvarlig avfallshåndtering er styrket*. En del ubundne midler i 2020 vil derfor prioriteres for dette formål. De fleste prosjektene rettet mot målet *Utvalgte kystsoner og elver er ryddet for avfall og dette avfallet er forsvarlig håndtert* forvaltes av ambassadene.

Kap. 163, post 70 Miljø og klima

Tildeling: 729,894 mill. kroner

Miljøet er bedre beskyttet

The Global Environment Facility (GEF) ble etablert i forbindelse med Rio-konferansen i 1992 som en mekanisme for å takle verdens miljøutfordringer og mottok i 2019 130 mill. kroner i støtte fra Norge, hvorav 120 mill. kroner over denne budsjettposten. GEF er det eneste fondet som dekker miljøutfordringene i hele sin bredde, både klima, biologisk mangfold, avfall og kjemikalier, vannressursforvaltning, marin forsøpling, jordforringelse og ørkenspredning. Siden oppstarten har GEF gitt nærmere USD 20 mrd. i tilskudd og mobilisert ytterligere USD 107 mrd. i samfinansiering for mer enn 4 700 prosjekter i 170 land. Etter siste runde med påfyllingsforhandlinger i 2018 er GEF nå i sin sjuende periode. I perioden juli 2018 - juni 2019 har GEF finansiert prosjekter og programmer for USD 2,1 mrd. Når det gjelder samfinansiering er GEF i rute for å nå målet om 1:7 finansiering fra land, partnere eller privat sektor under denne perioden. Basert på prosjektene som er godkjent i GEF-7 perioden vil f.eks. 4,7 millioner hektar land bli restaurert, 582 million tonn CO₂ utslipp være redusert, 2,9 millioner hektar marine områder være beskyttet og 70 millioner hektar med verneområder på land bli opprettet eller være under forbedret forvaltning for bevaring og bærekraftig bruk. GEF har godkjent flere styringsdokumenter som oppfølging av påfyllingsforhandlingene. Disse vil føre til mer effektiv drift av fondet, varighet av resultater og mer gjennomsliktighet i partnerskapet.

Norsk støtte til *FNs Miljøprogram (UNEP)* gikk til flere tiltak innen UNEPs tematiske områder som økosystemer, miljøkriminalitet, klima, forebygging av naturkatastrofer og konflikt. *GRID-Arendal* mottok støtte for sitt arbeid med miljørettet informasjonsformidling og forskning. Dette gjennomføres i tett samarbeid med UNEP, og i 2019 har organisasjonene utviklet et atlas som gir oversikt over afrikanske lands vann- og sanitærforhold. *International Union for the Conservation of Nature (IUCN)* dekker flere av målene innen miljø og klima, og legger stor vekt på naturbaserte løsninger på samfunnsproblemer, inkludert klimaendringer, matsikkerhetsutfordringer og økonomisk utvikling. Verdensbankens prosjekt *Pollution Management and Environmental Health (PMEH)*, mottok støtte for luftkvalitetsovervåking og utvikling av tiltak mot luftforurensning i utvalgte byer i Asia og Afrika der luftforurensning utgjør en alvorlig helsetrussel.

Utslipp av klimagasser er begrenset

Det grønne Klimafondet (GCF) er hovedkanal for norsk finansiering av utslippsreduksjoner og tilpasning i utviklingsland. Det ble inngått avtale for støtte på 800 mill. kroner i 2019. Samtidig startet forberedelsene av ny avtale for perioden 2020-2023. GCF ble opprettet i 2010 av partene til FNs

klimakonvensjon (UNFCCC). Partsmøtene i UNFCCC gir veiledning og føringer for fondets operasjoner. GCF har så langt bevilget USD 5,6 mrd. til 124 prosjekter. Prosjektene har en forventet reduksjon i klimagassutslippene med 1,6 gigatonn CO₂-ekvivalenter, og forventet direkte positiv effekt på 348 millioner mennesker. En uavhengig evaluering av GCF viste at fondet, etter å ha brukt mye tid de første årene på å bygge opp institusjonen og få fram søknader fra utviklingslandene, nå må over i en fase med større fokus på konkrete og målbare resultater for utslippskutt og klimatilpasning. Til tross for en vellykket påfylling av fondet høsten 2019, går GCF inn i en situasjon med for lite midler til å støtte alle de beste søknadene.

Trusselen mot ozonlaget har vært en av de største globale miljøutfordringene. Med Montrealprotokollen fra 1987 lykkes imidlertid verden å bli enige om utfasing av gassene som ødelegger ozonlaget. Ved midten av dette århundret er det ventet at hullet i ozonlaget langt på vei vil være tettet. Norad forvalter norsk støtte til det multilaterale fondet for implementering av Montrealprotokollen (MLF) for å finansiere utfasing av produksjon og bruk av ozonødeleggende gasser. De ozonødeleggende KFK og HKFK¹⁰-gassene er svært kraftige klimagasser. For å unngå at ozonødeleggende gasser erstattes med andre skadelige klimagasser, blir klima et viktigere mål i Montrealprotokollen og fondet som nå også finansierer nedtrapping av HKF-gasser.

KFK er allerede faset ut, mens HKFK skal være utfaset innen 2030. I 2019 godkjente styringskomiteen for MLF prosjekter som vil fase ut 5 400 tonn av den ozon- og klimaskadelige gassen HKFK. Dette tilsvarer en klimaeffekt på 8,7 mill. tonn CO₂-ekvivalenter og en ozoneffekt på 356,9 ODP (Ozon Depleting Potential). Fram til utgangen av 2019 har styringskomiteen for MLF totalt godkjent prosjekter for utfasing av 20 848 tonn HKFK fra baseline på 33 150 tonn. Det betyr at det er vedtatt prosjekter som vil fase ut 62,62 pst. av all HKFK siden fondet ble opprettet.

Tilpasningen til konsekvensene av klimaendringer er forbedret og naturkatastrofer er forebygget

Norad bidrar til klimatilpasning og forebygging av naturkatastrofer, i tråd med forpliktelsene i Parisavtalen og Sendai-rammeverket for katastrofe-forebygging. Sentralt i arbeidet er samarbeid med *Verdens Meteorologiorganisasjon*, *NORCAP*, *Asian Disaster Preparedness Centre (ADPC)* og *FNs operasjonelle satellittapplikasjonsprogram (UNOSAT)* som alle bygger kapasitet innen tidlig varsling, katastroferisikoreduksjon og klimatilpasning. I dette arbeidet kan digital innovasjon og transformasjon gi store gevinster, i tråd med Meld. St. 11 (2019-2020) Digital transformasjon og utviklingspolitikken. Norad signerte i 2019 en avtale med *Meteorologisk Institutt* for å utforske verdien av å bruke data og teknologi fra værappen yr.no for å forbedre værvarsling i Afrika. Norad støtter *Global Water Partnership* sitt arbeid med å forbedre styringen og forvaltningen av verdens vannressurser da bærekraftig, helhetlig vannressursforvaltning er avgjørende for forebygging av naturkatastrofer, bærekraftig miljøforvaltning og tilpasning til klimaendringer. I 2019 har partnerskapet styrket sitt fokus på vannets funksjon i klimatilpasningstiltak.

Når det gjelder bevaring av jordas biologiske mangfold, er Klima- og skoginitiativet det viktigste norske virkemiddelet, se omtale i Vedlegg 2. For samme formål mottok to prosjekter i regi av UNDP støtte i 2019. Prosjektet *Biodiversity Finance Initiative (BIOFIN)* identifiserer hvordan naturmangfold best kan integreres i lands økonomiske beslutninger og lønnsomme investeringer. Initiativet bidrar til

¹⁰ klorfluorkarbon og hydroklorfluorkarbon

å flytte fokus i utviklingsland fra bistand til mobilisering av nasjonale ressurser. Norsk støtte er kanalisert til to land: Bhutan og Kambodsja. I Bhutan har BIOFIN bistått med å utvikle en finansieringsplan for biodiversitet. Et av de foreslåtte tiltakene er å øremerke 1 pst. av royalty-inntekter fra vannkraft til vern av biologisk mangfold.

UNDPs *Equator-initiative* samler FN, myndigheter, sivilsamfunn, bedrifter og grasrotorganisasjoner for å anerkjenne og fremme lokale, naturbaserte løsninger for bærekraftig utvikling. En viktig del av initiativet er å tildele Ekvatorprisen til lokal- eller urbefolkningsgrupper som arbeider med bærekraftig næringsutvikling. I 2019 gikk prisen til 22 lokalsamfunn blant 847 nominerte fra 126 land. Prisen ble delt ut på klima- og miljøtoppmøtet under FNs generalforsamling i september. The Equator-initiative produserte en video fra hver vinner for å vise fram deres lokale naturbaserte løsninger. Gjennom videoer, publikasjoner og arrangementer om Ekvatorprisen har initiativet nådd mer enn 12,8 millioner mennesker.

Kap. 164, post 70 Kvinners rettigheter og likestilling

Tildeling: 181,0 mill. kroner

I 2019 inngikk Norad en treårig avtale på 30,3 mill. med FNs befolkningsfond (UNFPA) for å arbeide mot dyptgripende diskriminering av jenter og kvinner som resulterer i preferanse for sønner. Dette er en del av Regjeringens Strategi mot skadelige skikker 2019-2023. Programmet gjennomføres i Bangladesh, Nepal og Vietnam, og finansierer en studie av Nepal, Bangladesh og India. 10,1 mill. kroner ble utbetalt for oppstartaktiviteter.

Det ble videre inngått avtale med UNFPA og Unicefs fellesprogram mot kjønnslemlestelse på 150 mill. kroner fra 2019-2021, og utbetalt 100 mill. kroner i 2019. Avtalen støtter opp under mål i strategien mot skadelige skikker og bærekraftsmål 5.3 om eliminering av skadelige skikker. Norge har støttet UNFPA-Unicefs fellesprogram mot kjønnslemlestelse (FGM) siden 2008. I 2018 kunngjorde 2 455 lokalsamfunn at de vil avskaffe FGM, 83 068 jenter fikk opplæring, 560 271 jenter og kvinner mottok helsetjenester knyttet til FGM, 231 375 mottok sosiale tjenester og 83 812 mottok juridiske tjenester. Programmet har også tilrettelagt samarbeid mellom myndighetene i Etiopia, Kenya, Uganda og Tanzania for å gjøre noe med at foresatte unngår straffeforfølgelse i eget land ved å utføre kjønnslemlestelse i naboland.

71 mill. kroner ble fordelt på 16 pågående avtaler med internasjonale og lokale sivilsamfunnsorganisasjoner. Tiltakene støtter opp om fire av satsingsområdene i Regjeringens Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken 2016-2020.

Kvinnens politiske deltagelse og rettigheter har blitt styrket i Tanzania hvor Pastoral Women's Council veiledet 32 kvinnelige ledere fra marginaliserte grupper, hvorav 20 stilte til valg og fikk verv i landsbyråd. 79 'village community banks' er etablert i 23 avsidesliggende distrikter. 2 370 kvinner er medlemmer i bankene. Christian Council of Tanzania har i 2019 støttet 563 kvinner til å stille som kandidater til politiske verv, mer enn en tredobling siden 2018. Om lag 10 800 kvinner har fått opplæring i entreprenørskap og forretningsutvikling og 3 210 kvinner har fått tilgang til nye markeder for sine produkter.

Kvinneres økonomiske deltakelse og rettigheter har blitt styrket i Afghanistan hvor AfghanAid har drevet yrkesopplæring for 500 kvinner og 50 sparegrupper har blitt etablert. I Etiopia har Send A Cow identifisert 600 kvinnelige småbønder i Kutaberregionen som har fått økt bevissthet om likestilling, ferdigheter innen gårdsdrift, og tilgang til finansielle tjenester.

Gjennom TOSTAN har 141 lokalsamfunn i Mali forpliktet seg til menneskerettigheter og tatt offentlig avstand fra skadelige skikker mot jenter. Musawah sine rapporter om kvinnevennlig muslimsk familielovgivning har blitt brukt i påvirkningsarbeid, og har ført til at barnebruder og omskjæring av jenter i Etiopia ble tatt opp i FNs Kvinnekonvensjon og at tre oppfølgingspunkter ble inkludert. På Sri Lanka har Musawahs arbeid vært viktig i prosessen med å reformere den muslimske ekteskaps- og skilsmiselloven til å blant annet forby barneekteskap og tillate kvinnelige dommere.

IPAS og IPPF mottok delstøtte over denne posten, se omtale under Kap. 170, post 70 *Sivilt samfunn*.

Kap. 170, post 70 Sivilt samfunn

Tildeling: 2 171,198 mill. kroner

Målet for budsjettposten er å bidra til å styrke sivilt samfunn i utviklingsland og dets evne og kapasitet til å fremme demokratisering, realisering av menneskerettigheter og reduksjon av fattigdom.

Kap 170, post 70 - fordeling (utbetalte midler, mill. kroner)	
Samarbeidsavtaler norske organisasjoner	1 748 528
Internasjonale organisasjoner og nettverk	221 387
Tematiske programmer for utvikling	74 722
Informasjons- og opplysningsarbeid	58 882
Demokratitiltak norske partier	2 896
Tro- og livsynsminoriteters rettigheter	33 996

Særlig innsats for funksjonshemmede

100 mill. kroner i 2019 ble satt av til en sivilsamfunnsinnsats for personer med nedsatt funksjonsevne, i tillegg til det arbeidet som allerede gjøres på området. Innsatsen er rettet mot Afrika sør for Sahara og innen programområdene påvirkningsarbeid, inkluderende utdanning, inkluderende helse og økonomisk myndiggjøring. Avtaler inngått sent på året gjorde at det faktisk utbetalte beløpet for 2019 til denne satsingen var 74 mill. kroner. Norad inngikk fem nye fireårige avtaler med hhv. International Disability Alliance, Humanity and Inclusion, Norges Røde Kors, Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke Internasjonal og Atlas-alliansen.

Avtalen med Atlas-alliansen, som leder for konsortiet 'Together for Inclusion', er for perioden 2019-2022, med en total ramme på 277 mill. kroner, hvorav i underkant av 62 mill. kroner ble utbetalt i 2019. Konsortiet omfatter bistandsorganisasjonene Adra, Kirkens Nødhjelp, Naturvernforbundet, Plan Norge, Redd Barna, Strømmestiftelsen og Y Global (KFUK-KFUM) i tillegg til flere organisasjoner innenfor Atlas' egen paraply av funksjonshemmedes interesseorganisasjoner.

Samarbeidsavtaler norske organisasjoner

Norad forvalter 42 avtaler med norske organisasjoner, i tillegg til avtaler under informasjonsstøtten og demokratistøtten. Avtaleperiodene er fra to til fem år. Norad mottok 23 søknader i den norske søknadsrunden for tilskudd i 2019 og inngikk ti nye flerårige avtaler, herunder med Redd Barna, Strømmestiftelsen og FOKUS.

Søknadene ble vurdert etter Norads kvalitetssystem for søknadsbehandling og tildeling av tilskudd; RAM (Resource Allocation Model). RAM inneholder standarder som omhandler relevans, evne til mål- og resultatstyring, risikoanalyse, tidligere oppnådde resultater, bærekraft og lokalt eierskap, økonomiforvaltning og kostnadseffektivitet. Innspill fra norske ambassader, Norads fagavdelinger og eksterne gjennomganger tas med i vurderingene av søknader fra norske organisasjoner. Målet om avtalereduksjon og resultatfokus ble lagt til grunn i søknadsvurderingen, og prosjekter og program av en viss størrelse ble prioritert. Samlet sett dekker støtten til norske organisasjoner målet for budsjettposten i Prop. 1 S (2018-2019).

Godt styresett, utdanning og helse var særlig store sektorer i 2019. Om lag 450 mill. kroner ble tildelt for utdanningsprosjekter. Sårbare stater som Mali og Sør-Sudan var særlig store mottakere av bistandsmidler over denne posten i 2019.

Kirkens Nødhjelp (KN) mottok 188,4 mill. kroner over denne budsjettposten. KNs programmer har blant annet bidratt til sivilsamfunnsaktørers økte innflytelse i politiske prosesser, bl.a. i det sørlige Afrika. Helt siden 2009 har KN og partnere arbeidet med å etablere og styrke sivilsamfunns-plattformen Alternative Mining Indaba (AMI). I lokalsamfunn der det er utstrakt gruvedrift, har sivilsamfunnsorganisasjoner og religiøse ledere sammen utfordret myndigheter og gruveindustrien til å ta ansvar for en mer rettferdig og bærekraftig utvinningsindustri. AMI har fått direkte støtte i Sør-Afrika, Zambia, Tanzania, Mosambik, Zimbabwe, Angola, Malawi, og Sør-Afrika, men sivilsamfunnsorganisasjoner i andre afrikanske land har også tatt eierskap til AMI-plattformen. Blant annet har dialog med den afrikanske union (AU) og United Nations Economic Commission for Africa (UNECA) ført til at AMI aktivt deltok i utviklingen av et kontinentalt styringsverktøy for gruveindustrien; 'the African Mineral Governance Framework'.

Norsk Folkehjelp har i perioden 2016 til 2019 hatt en samarbeidsavtale med Norad, med en årlig ramme fra denne budsjettposten på om lag 141 mill. kroner. Å styrke det sivile samfunn lokalt, motarbeide innskrenkning av handlingsrommet for sivil samfunn og støtte partnere i deres kamp for en mer rettferdig fordeling av makt og ressurser i sine samfunn har vært sentralt i arbeidet. Norsk Folkehjelp har i løpet av avtaleperioden støttet 178 partnere i 17 land i deres arbeid med å påvirke beslutningsprosesser og styrke demokratisering. 104 partnere i 16 land har presentert forslag for å påvirke politikk i sine respektive land, og 82 partnere i 15 land har påvirket og fått forslagene inkludert i politikken. Partnere i 13 land har presentert 163 lovforslag, og i 15 land har partnere arbeidet med å stoppe 107 lovforslag fra myndighetene.

2019 var siste år i *Plan Norges* samarbeidsavtale med Norad. I 2019 ble det utbetalt i overkant av 44 mill. kroner til prosjekter i Kenya, Liberia, Malawi, Nepal, Tanzania, Vietnam, Zambia og Zimbabwe, i tillegg til regionale programmer for Asia og Vest-Afrika. Plan har bidratt til forbedret tilgang, kvalitet og inkludering i utdanningen og rapporterer blant annet at det i perioden mellom 2016 og 2018 begynte over 5 000 barn som hadde droppet ut på skolen igjen. Kvalitetshevingen har ført til at flere har bestått eksamen, fra 56 pst. til 75 pst. Dessuten har Plan gjort skolene tryggere blant annet

gjennom å arbeide med katastroforebygging. I tillegg har prosjektet bidratt til færre barneekteskap gjennom bevisstgjøring og tilrettelegging for at barn kan kreve sine retter, gjennom sterkere regulatoriske rammeverk mot barneekteskap, samt jobbskaping for unge, spesielt jenter. 233 barn fikk støtte til å unngå eller flykte fra barneekteskap og over 18 000 barn har fått opplæring i sine rettigheter. Plan har styrket kapasiteten til sivilsamfunnsorganisasjoner både på tematiske områder som likestilling, inkludering, barneekteskap og påvirkningsarbeid, samt administrative områder som økonomistyring, resultatstyring og programstyring.

SOS-barnebyer Norge hadde i perioden 2016-2019 en avtale med Norad for et familiestyrkingsprogram i samarbeid med SOS Malawi og SOS Zimbabwe, med et samlet budsjett på 77,8 mill. kroner. SOS-barnebyer rapporterer å ha nådd målet om bedre muligheter for barn til å vokse opp med forsvarlig omsorg og trygghet for 7 500 familier i de to landene. Arbeidet bidro også til at myndighetene i Malawi har vedtatt et omfattende lovverk for barns rettigheter.

Atlas-alliansen har hatt en avtale for perioden 2016-2019, og mottok i 2019 64,5 mill. kroner til styrking av funksjonshemmedes rettigheter. Avtalen omfattet prosjekter i fem programområder: Utdanning, helse og rehabilitering, organisasjonsutvikling, arbeid og sosial inkludering samt inkluderende utvikling i lokalsamfunnet. Gjennom å støtte og styrke lokale organisasjoner i samarbeidsland har Atlas-alliansen bidratt til at funksjonshemmede selv kan kjempe for sine rettigheter. I 2019 inngikk Norad også en ny avtale med Atlas-alliansen som leder for konsortiet 'Together for Inclusion' for perioden 2019-2022 med et tilskudd på 61,988 mill. kroner i 2019.

Over *ADRA Norges* samarbeidsavtale med Norad for 2014-2019 ble det i 2019 utbetalt nærmere 50 mill. kroner. Målsettingen er å styrke likhet, tilgang og kvalitet i utdanning for sårbare barn og unge i Myanmar, Etiopia, Somalia og Sør-Sudan. Ved avtaleslutt hadde 1 679 skoler mottatt støtte, 298 638 studenter var skrevet inn ved skolene, og antall elever har økt med 44 pst. mot antallet ved prosjektets oppstart. I Øst-Afrika fikk 71 av skolene mer omfattende og målrettet støtte, noe som resulterte i at elevenes læringsutbytte økte med 24 pst. fra 2017 til 2018, ifølge ADRA's egne målinger. I Somalia og Sør-Sudan bidro ADRA også med støtte til fag- og organisasjonsutvikling på myndighetsnivå.

Utdanningsbistand i sårbare stater utsatt for klimaendringer og konflikt er krevende. I løpet av prosjektperioden opplevde ADRA blant annet at to skoler ble stengt på grunn av tørke og konflikt i Sør-Sudan og at samarbeid mellom myndigheter og lokalbefolkning i Myanmar var svært vanskelig på grunn av pågående konfliktlinjer

Den nye femårige avtalen som ble inngått med *Redd Barna* i 2019 har en årlig ramme over denne budsjettposten på 230 mill. kroner. Avtalen, som har fått navnet 'Leaving no child behind', inkluderer programmer innen utdanning, barns rettigheter og beskyttelse av barn. Den har et overordnet fokus på sårbare og marginaliserte barn, inkludert jenter, barn i sårbare stater og funksjonshemmede. Programmene gjennomføres i tolv land, samt i fire som fases ut i løpet av avtalens første to-tre år.

Redd Barna har i 2019 gjennomført en omfattende baselinestudie. Det er innhentet store mengder data knyttet til barns lese- og skriveferdigheter, skolenes drift og lærernes kompetanse. Det er også innhentet data knyttet til barns rettigheter og trygghet, blant annet relatert til vold mot barn og barneekteskap. Det har imidlertid vært en utfordring å skaffe pålitelige data knyttet til barn med funksjonshemning. Dette er metodisk vanskelig og for enkelte land var dataene så usikre at de ikke kan legges til grunn i den videre oppfølgingen av programmet. Redd Barna vil supplere

kunnskapsgrunnlaget med informasjon fra kvalitative gjennomganger/studier, og slik sett sikre at en dokumenterer utviklingen også for sårbare grupper, inkludert funksjonshemmede.

Norges Vel har mottatt støtte til sitt arbeid rettet mot landbruk, akvakultur og ren energi i Madagaskar, Mosambik, Tanzania og Uganda gjennom flere år. Fra 2016 til 2019 mottok Norges vel 74,8 mill. kroner til prosjektet '*Local Business Development and Poverty Reduction through Sustainable and Climate Sensitive Productive Activities*', som består av fire programmer på landnivå.

I Tanzania har Norges Vel, sammen med Rice Council of Tanzania (RCT) arbeidet for markedsorientert landbruk, blant annet gjennom å påvirke rammevilkårene innen ris-sektoren. Dette har gitt resultater. 20 avgifter knyttet til lisensiering og tillatelser for landbruksproduksjon er opphevet. Endrede politiske og økonomiske rammevilkår har gjort det lettere å drive virksomheter. 4 000 risbønder er direkte involvert i prosjektet, men hele sektoren nyter godt av endringene.

Norad inngikk en ny avtale med *FRI (Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold)* med en ramme på 7,168 mill. kroner for 2019-2021 for inkludering av LHBT-barn/ungdom i samfunnsutviklingen i Vietnam, inkludert styrket politisk deltakelse og økt tilgang på utdanning, arbeid, helse og bolig.

Internasjonale organisasjoner og nettverk

Internasjonale organisasjoner mottok i overkant av 221 mill. kroner i 2019 til arbeid for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, utdanning med vekt på jenters utdanning, styrking av sivil samfunn, godt styresett, matsikkerhet og landbruk, samt skatt- og tiltak mot kapitalflukt.

Mexico City Policy ('Global Gag Rule') ble gjeninnført av amerikanske myndigheter i 2017 og vanskeliggjør arbeid med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR). I 2019 økte presset på arbeid med trygg abort.

IPAS har en avtale for perioden 2017-2020 for styrking av SRHR ved å sikre tilgang på trygg abort og prevensjon. Hoveddelen av tildelingen ble dekket over denne budsjettposten, med delfinansiering over Kap. 164, post 70 *Likestilling*. *IPAS* bidro til å øke tilgangen på prevensjon og trygg abort i Afrika, Asia og Latin-Amerika gjennom opplæring av helsepersonell, politi, dommere og advokater, og arbeidet med økt tilgang på god informasjon og opplæring av kvinner og lokalsamfunn om deres rettigheter.

International Planned Parenthood Federation (IPPF) har en kjernestøtteavtale for samme periode, og mottok 65,15 mill. kroner i 2019 for å arbeide for unge mennesker og andre sårbare gruppers SRHR. *IPPF* bidro til økt tilgang på reproduktive helsetjenester gjennom nasjonale medlemsorganisasjoner og partnere i over 170 land og til styrket lovverk og politikk gjennom påvirkningsarbeid. I oktober 2019 kom legemidlene Mifepristone og Misoprostol på Chiles nasjonale liste over lovlige legemidler til gynekologisk bruk. Dette var et resultat av to års påvirkningsarbeid ledet av *IPPFs* medlemsorganisasjon Asociación Chilena de Protección de la Familia (*APROFA*). Siden da er legemidlene tilgjengelige på helseklinikker som utfører trygge aborter, i samsvar med Chiles abortlov. Loven, som kun tillater abort ved voldtekt og når det er fare for mors eller barnets liv, ble vedtatt i 2017, men kunne ikke implementeres fordi nasjonale retningslinjer ikke tillot bruk av Mifepristone og Misoprostol. *IPPF* gjennomgår en reform for å styrke organisasjonens ansvarlighet og gjennomsiktighet. I 2019 ble ny styringsstruktur besluttet.

Norad støtter fire internasjonale organisasjoner som arbeider med utdanning i Sahel- i perioden 2017-2021. Gjennom *Acting for Life* støttes yrkesutdanning bedre tilpasset etterspørselen i arbeidsmarkedet i Burkina Faso innen fagområdene solenergi, rørlegging og landbruk. 1 300 ungdommer har deltatt, hvorav 20 pst. kvinner. Det arbeides med fullstendige elevkull og myndighetenes godkjenning av undervisningsplanen. Sikkerhetssituasjonen er en risiko, spesielt i grenseområdene mot Mali og Niger hvor programmet gjennomføres.

Den globale alliansen *CIVICUS* mottok støtte for å styrke sivil samfunn internasjonalt. I 2019 har de arbeidet for å forstå hvordan ungdomsledede grupper og bevegelser kan støttes av sivilsamfunnet og av givere. *CIVICUS* har også utarbeidet fire nye mekanismer for støtte til grasrotbevegelser som prøves ut og spres i alliansen.

Norad drifter korrupsjonsjegernettverket som i 2019 holdt to møter med utveksling av informasjon og erfaringer fra erfarne etterforskere og representanter fra påtalemyndigheter i et tjuetalls land.

Informasjons- og opplysningsarbeid

Informasjonsstøtten er en støtteordning til norske organisasjoner med formål om å bidra til å fremme demokratisk deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske tema. 39 organisasjoner mottok støtte i 2019.

Framtiden i våre hender har i flere år arbeidet systematisk for at åpenhet om ansattes arbeidsforhold lovfestes. Arbeidet har båret frukter. Barne- og familiedepartementet sendte 'Åpenhet om leverandørkjeder – Forslag til lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger' på høring i november 2019. Ungdomsorganisasjonen Changemaker gjennomførte en kampanje for å stoppe salg av krigsmateriell til det de hevder er autoritære regimer. Kampanjen mobiliserte ungdom over hele landet og skapte debatt i nasjonale medier. Studentene og akademikernes organisasjon (SAIH) gjennomførte kampanjen 'Lånekaske for utvikling' for å sikre rettferdig og lik tilgang til høyere utdanning. Det resulterte i at tiltaket ble vedtatt utredet av utviklingsministeren.

I 2019 ble det arbeidet med en ny innretning av ordningen og ny utlysning for midler fra 2021.

Demokratitiltak norske partier

I 2019 ble det avsatt 8 mill. kroner til demokratitiltak gjennom politiske partier. På grunn av begrenset søknadsmasse og kvalitet på søknadene ble 3 mill. kroner avtaletfestet i 2019. Partienes demokratistøtte er begrenset i omfang, men prosjektene kan potensielt bidra til utvikling av demokratisk kultur i unge og sårbare demokratier. Et eksempel er ni norske ungdomspartiers felles forprosjekt i Libanon, der åtte libanesiske ungdomspartier forpliktet seg til å delta i et fireårig, tverrpolitisk program med fokus på ungdomspolitikeres rolle i koalisjonsbygging, valgkamp og politikkutvikling.

Tros- og livssynsminoriteters rettigheter

Flere prosjekter startet opp i 2019. *Minority Rights Group Europe* utvikler bedre systemer for å dokumentere og rapportere brudd på tros- og livssynsminoriteters rettigheter i 15 land i Midtøsten og Asia. *International Center for Religion and Diplomacy* arbeider med religionsfrihet på Sri Lanka og i

Myanmar, Bangladesh og Indonesia, og tilrettelegger for økt samarbeid mellom lokale, nasjonale og regionale strukturer. *Muslims for Human Rights* arbeider for bedre kunnskap om, og aksept for, religiøs pluralisme i Kenya. *BBC Media Action* arbeider for å bygge økt toleranse på tvers av etnisitet og religion på Myanmar, gjennom radio og sosiale medier. Det er for tidlig å rapportere om konkrete resultater, men de nye programmene gjennomføres i tråd med planer.

Flere pågående program rapporterte om gode resultater. I Pakistan har *Kirkens Nødhjelp* bidratt til å etablere strukturer for mer inkluderende fredsprosesser. På Sri Lanka og Myanmar har *Internews* etablert regionale nettverk av journalister og sivilsamfunnsaktører for å motarbeide hatefulle ytringer på nett. Også *Caritas* rapporterer om framskritt i deres arbeid for å bygge ned religiøse spenninger på Sri Lanka.

Utenriksdepartementet har i samarbeid med Norad utviklet et foreløpig målhierarki for porteføljen.

Tematiske innsatser

Deler av støtten til sivilsamfunnsorganisasjoners innsats under 'Olje for utvikling', 'Fisk for utvikling' og 'Skatt for utvikling' ble dekket over denne budsjettposten. Se samlet omtale under Kap. 161, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid*.

Klima- og skogsatsingen 2019

Norad skal i henhold til Tildelingsbrev 2019 fra KLD bidra til å nå Klima- og skoginitiativets mål slik de er beskrevet i Prop. 1 S (2018-2019). Norad har et særlig ansvar for å sikre at Klima- og skoginitiativets innsats bidrar til bærekraftig utvikling i landene som Norad er involvert i under initiativet.

Klima- og skoginitiativet arbeider i mange av sine programmer på policynivå, med nasjonale systemer og med etablering av finansieringsordninger som senere forvaltes av egne styringsorganer. Den viktigste innsatsen for å sikre bærekraftig utvikling og fattigdomsreduksjon ligger i design av mekanismene og politikken som skal føres. Partnere rapporterer om resultater i form av vedtatt politikk og godkjenning av systemer for sosiale og miljømessige sikringsmekanismer og prosesser.

Tiltak for å sikre en rettferdig fordeling av gevinstene fra skogbevaringstiltak er inkludert i de fleste av Klima- og skoginitiativets programmer. Dette omfatter blant annet klargjøring av rettigheter til land, felles skogforvaltningsregimer og tiltak som bedrer styresett og reduserer korrupsjon.

Mange av programmene legger opp til aktiv samordning av REDD+ tiltak og bærekraftsmålene og landenes egne klimaplaner. Med særskilt fokus på utsatte grupper, følger porteføljen målsettingen om at ingen skal utelates.

Prioriteringer for 2019

Effektiv forvaltning og rådgivning

Norad forvalter Klima- og skoginitiativets avtaler basert på risikostyring, resultatstyring og samfunnsøkonomisk effektivitet og har søkt å samordne ressursene best mulig med ressurser ved ambassadene og i departementet. Det er foretatt juridisk kvalitetssikring av avtaler på bestilling fra KLD og ambassader i tillegg til juridisk kvalitetssikring av avtaler forvaltet av Norad.

Norad har videreført kvalitetssikring og rådgivning til ambassaden i Addis Abeba i deres forvaltning av tiltak på grunnlag av formelle bestillinger og gjennom løpende dialog. Støtten har omfattet oppfølging av midtveigjennomgangen til prosjektet for institusjonell styrking av skogsektoren samt vurdering av prosjektsøknader, rapporter og annen prosjektoppfølgning.

Det ble mot slutten av året gitt innspill til KLDs pågående arbeid med revidert resultatrammeverk. Risikomatrise legges som avtalt i Etatsstyringsmøte nr. 2, 2019 fram i første etatsstyringsmøte i 2020.

I en forvaltningsgjennomgang ved ambassaden i Addis Abeba var REDD+ programmet med i avtaleutvalget. Formålet var kontroll og kvalitetssikring av arbeidet ved utenriksstasjonene, og opplæring for ambassadens ansatte.

Som del av forberedelse til utlysning av midler til sivil samfunn for 2021-2025, har Norad i 2019 forberedt land- og temaanalyser. Norad har videre arrangert sivilsamfunnsseminarer i Brasil, Colombia, Ecuador, Etiopia, Indonesia, Myanmar, USA og DR Kongo. Prosjektleder og

prosjektmedarbeider for Oslo Tropical Forest Forum 2020 er tilsatt, og avtale inngått med leder for programkomiteen. Programkomiteen er etablert og har arbeidet siden september.

Arbeidet med evalueringen av privat sektors deltakelse i klima- og skogsatsingen ble først igangsatt i juni 2019. Evalueringen er stor, og for å sikre relevans gjennomførte Norad omfattende dialog med interessenter i utarbeidelsen av evalueringsmandat. Evalueringen ble lagt ut på anbud i desember, og valg av leverandør gjort i januar. Evalueringen er nå i gang.

Synliggjøring av resultater

En satsing på resultatinformasjon om klima- og skogsatsingen ble gjennomført på sosiale medier våren 2019. Produksjonen av filmer om skogsatsingen ble videreført med en filmreise til Guyana på høsten, og arbeidet slutføres i 2020.

Kronikken '*Viktigere enn verdens lunger*' signert Norads direktør ble tatt inn i om lag ti lokal- og regionaviser. Norad publiserte 16 blogginnlegg skrevet av Norads medarbeidere. Innleggene tar for seg ulike sider av bistand og resultater, inkludert også satsingen på bevaring av skog.

Oppdrag

Det rapporteres i det følgende på status for Norads forvaltning av avtaler iht. framdrift og milepæler i Strategisk rammeverk for den enkelte avtale. For noen avtaler rapporteres resultater fra 2018, da oppdatert informasjon for 2019 ikke foreligger ennå.

Operasjonalisert mål (1):

Det internasjonale klimaregimet er et effektivt virkemiddel for reduserte utslipp

Milepæl (1)	Indikatorer
REDD+ bidrar til å øke ambisjonen i det globale klimaregimet	- Regelverk som utvikles under Parisavtalen gir incentiver for reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse og finansering av dette. - Ambisjonsnivå i REDD+ landenes nasjonale mål under Parisavtalen - REDD+ bidrar til økt ambisjonsnivå i utslippsmålene for den internasjonale luftfarten.

Integrering av skog i nasjonale klimamål

Regnskogfondet fikk særskilt støtte for å trappe opp arbeidet med å integrere skogforvaltning i nasjonale klimamål i 2018. Ytterligere én avtale med samme formål er planlagt inngått med The Nature Conservancy (TNC).

Milepæl (2)	Indikator
Økt, langsiktig og forutsigbar global finansiering av REDD+	Størrelsen på finansielle bidrag til REDD+

Klima- og skoginitiativet har siden 2008 finansiert en rekke programmer og prosjekter for å bevare verdens tropiske skoger. Det norske bidraget har vært viktig, men kan ikke alene stanse avskogingen. Det er derfor en målsetting å mobilisere flere givere i finansieringen av REDD+.

Flere bidragsytere til CAFI

Flere givere ga i 2019 løfte om bidrag til flergiverfondet Central African Forest Initiative (CAFI) for bevaring av skog i Kongobassenget. I forbindelse med at CAFI i august inngikk intensjonsavtale om støtte til Republikken Kongo varslet Frankrike støtte på EUR 21 mill., EU EUR 17 mill. og Storbritannia om lag USD 4,5 mill.

Under høynivåmøtet om klima varslet Tyskland økt bidrag til CAFI fra 30 til USD 80 mill., og vil når dette realiseres, bli nest største giver etter Norge. Sør-Korea har lovet et bidrag til CAFI på USD 2 mill.

Sivilt samfunn bidrar til å øke finansiering for REDD+

Environmental Defense Fund har bidratt til opprettelsen av Architecture for REDD-Transactions (ART), samt organisasjonen EMERGENT som vil fasilitere kjøp og salg av karbonkreditter via ART. Ved å bruke statlige givermidler for å sikre langsiktig etterspørsel vil dette kunne skape økt omsetning av karbonkvoter av høy kvalitet, og dermed økt finansiering av REDD+.

Milepæl (3)	Indikatorer
Effektive sikringsmekanismer innarbeidet i finansieringsinstitusjoner for REDD+	- Safeguardregime i det grønne klimafondet - Vedtak om ytterligere retningslinjer for safeguardrapportering i klimakonvensjonen (allerede innfridd)

Sikringsmekanismer skal sikre at grunnleggende sosiale og politiske rettigheter blir ivaretatt i REDD+.

Sikringsmekanismer i CAFI

Arbeidet med sikringsmekanismer er fortsatt i startfasen i CAFI, og har kommet lengst i DR Kongo. CAFI har startet opp rekruttering av eksperter for overvåking og evaluering av sikringsmekanismene i de forskjellige programmene.

Sivilt samfunn bidrar til sikringsmekanismer

Flere støttmottakere i sivilsamfunnet, inklusive Rights and Resources Institute og International Work Group for Indigenous Affairs, bidro da GCF vedtok sin Indigenous People's Policy i 2018 hvor fondet anerkjenner, respekterer og fremmer urfolks rettigheter i sine klimatiltak og investeringer.

International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA)' partner, POINT, har bidratt til at Cancun Safeguards er reflektert i Myanmar's Safeguard Information System (SIS).

Operasjonaliserte mål (2) og (3):

- Samarbeidsland har oppnådd reduserte utslipp fra skog
- Samarbeidsland ivaretar naturskog

Forventede utslippsmål i Kongobassenget

Kongobassenget er verdens nest største regnskog etter Amazonas. Avskogingen i DR Kongo var relativt lav mellom 1990 og 2010, men har økt betydelig de siste årene. I perioden 2000 – 2014 har DR Kongo mistet 18 millioner hektar skog av et totalt skogareal på 155 millioner hektar.

Avskogingen i Afrika er hovedsakelig fattigdomsdrevet. Småskala svedjejordbruk og hogst av skog for trekull til bruk i kokeovner er viktige drivere. Ved utgangen av 2018 hadde CAFI, med Norge som største giver, finansiert 19 programmer på til sammen i overkant av USD 155 mill. De største investeringene var innen landbruk (23 pst.) og arealplanlegging (22 pst.), fulgt av energi (18 pst.), skogsektoren (15 pst.) og styresett (13 pst.).

Ved utgangen av 2018 var forventede utslippsreduksjoner for vedtatte programmer på 40 millioner tonn CO₂-ekvivalenter og en økning i husholdningenes inntekter på 10 til 20 pst. Målene inkluderer bare forventede resultater av de integrerte provinsprogrammene i DR Kongo.

Guyana

80 pst. av Guyana er dekket av skog, samtidig har landet lav avskoging. Pr. 2017 omfattet avskoging kun 88,5 km² (0,048 pst.), om lag 10 pst. av gjennomsnittet for tropiske skogland. Tallene vil bli tredjepartsverifisert i 2020.

Norge inngikk i 2009 en avtale om resultatbaserte utbetalinger dersom Guyana holdt sin lave avskogingsrate og forpliktet seg til en bærekraftig økonomisk utvikling der energiforsyningen baseres på fornybar energi. Den resultatbaserte utbetalingen til Guyana har vært frosset fra norsk side i 2013-2019 blant annet i påvente av et fornybar energiprojekt og fordi et planlagt vannkraftverk ble lagt på is i 2015. I 2019 ble det vurdert at det forelå verifiserte resultater av avskogingsnivå for årene 2013-2016, samtidig som Guyana hadde gjort betydelige framskritt innen styresettprosesser identifisert under avtalen. Uenigheten omkring bruk av midler til vannkraft var løst og det var god framgang i forberedelse av prosjekt for utvikling av solenergi med lagringskapasitet. I tråd med den politiske beslutningen i KLD, utbetalte Norad de resterende midler i avtalen med Guyana pålydende 430 mill. kroner. På grunn av avtalens beløpsgrense på 1,5 mrd. kroner innebar dette at Norge betalte for mellom 20 og 30 pst. av resultatene for hvert av de fire årene.

Peru

Peru ratifiserte Paris-avtalen sommeren 2016 og vedtok som første land i Latin-Amerika en egen klimalov i april 2018. Mer enn halvparten av Perus utslipp kommer fra arealbruksendringer og skog, noe som også reflekteres i den nye klimaloven.

Norge og Peru inngikk sammen med Tyskland i september 2014 en felleserklæring på inntil 1,8 mrd. kroner for perioden 2015-2020 for å redusere avskogingen i Peru. 1,5 mrd. kroner av disse var forbeholdt betaling for verifiserte utslippsreduksjoner. Peru har ennå ikke nådd denne fasen. Etter en viss positiv utvikling etter 2014, har nedgangen nå vært minimal. Avskogingen i Peru i 2018 var på 155 000 ha.

Felleserklæringen var svært ambisiøs, og fem år senere må vi erkjenne at alle mål ikke er nådd. Det er imidlertid fremskritt på tre viktige områder:

1. Peru kan vise til relevant lovgivning for klima og skog. Utfordringen er å koordinere innsats på ulike nivå, slik at denne politikken blir implementert og håndhevet.
2. Peru har et lovfestet system som gir urfolk bruksrett over relativt store områder og med klare kriterier for bruk av området.
3. Økt transparens i arealforvaltning, arealbruk, verdikjeder og finansiering. Norsk innsats har gjort det lettere for Peru å ta viktige grep for å stanse konvertering av permanent og verneverdig skog til landbruksland.

Milepæl (1)	Indikator
Policy for bærekraftig skog- og arealbruk i skogland	Indikatorer under denne milepælen er: • Beslutninger om REDD+ tatt på nasjonalt eller subnasjonalt nivå • Omfang av grønn-vekststrategier • Dokumenterte endringer i lover, forskrifter og policyformuleringer • Andel skog med nasjonal eller subnasjonal REDD+ strategi vedtatt

En stor utfordring er å kombinere behovet for å kutte CO₂-utslipp med behovet for økonomisk utvikling. Det er derfor behov for grønn vekst-strategier som sikrer at økonomisk utvikling ikke skjer på bekostning av viktige miljøverdier.

Samarbeid med UNDP om styrking av landrettigheter og arealplanlegging i Peru

Norad har en avtale med UNDP om å bistå peruanske myndigheter med å oppfylle målene i felleserklæringen. UNDP har rapportert følgende resultater innen avtalens tre hovedområder:

- Mål: Implementering av Felleserklæringens fase 2.
Resultat: UNDP angir en måloppnåelse på 51 pst. for hovedområdet.
- Mål: Definere skogsoner og skoglovgivning på nasjonalt og regionalt nivå.
Resultat: Kartlegging/definering av 4 081 904.66 hektar skog i San Martín og overdragelse av landrettigheter til 300 000 hektar i provinsene San Martín, Ucayali og Loreto . Denne aktiviteten har oppnådd 92 pst. av målsettingen.
- Mål: Øke verdien av skogen i Peru for å gjøre den mer konkurransedyktig mot aktiviteter som forårsaker avskoging og degradering av skogene i landet.
Resultat: Økt omfang av investerte og forpliktete finansielle ressurser. UNDP rapporterer at 87 pst. av målet er oppnådd.

Støtte til nasjonale REDD-strategier gjennom UN-REDD

Norge har siden 2008 støttet UN-REDD programmet som gjennomføres av UNDP, FAO og UNEP. Programmet er todelt. Den første komponenten tilbyr faglig bistand til UN-REDD medlemsland som skal levere REDD+ resultater. Den andre komponenten er global kunnskapsdeling. kunnskapskomponent.

Honduras og Mongolia fullførte i 2019 arbeidet med sine nasjonale REDD+ strategier, mens Elfenbenskysten har lansert sine strategiske vurderinger av nasjonale finansieringsmekanismer for REDD+.

PAGE har bidratt til grønn vekst strategier

Siden 2013 har Norge støttet FNs 'Partnership Action for Green Economy' (PAGE). PAGE støttet utvikling av åtte nye nasjonale tverrsektorielle strategier i 2018, inkludert Guyanas strategi for grønn utvikling.

PAGE har støttet 14 politikkreformer på sektornivå i sju land. I Peru har PAGE støttet utvikling av grønn industri og grønne jobber og har bygd kapasitet og informert om landets inklusive grønn økonomi reform, mens i Mato Grosso i Brasil har PAGE støttet myndighetenes utvikling av en grønn økonomisk modell med prosjekter knyttet til familiejordbruk, grønn turisme, fornybar energi og deltagende familieplanlegging.

PAGE har ferdigstilt 71 rapporter med diagnostikk og analyse av grønn økonomi på nasjonalt og sektor nivå i medlemslandene i 2018. Ett av disse landene er Indonesia, hvor PAGE har hjulpet med diagnostikk og analyse for å reformere landets eksisterende utviklingsplan.

Tilrettelegging for grønn vekst gjennom GGGI

Global Green Growth Institute (GGGI) bistår lavinntekts- og mellominntektsland i å oppfylle forpliktelsene sine under Parisavtalen og å nå bærekraftsmålene gjennom teknisk støtte og kompetanseheving til myndighetsorganer og ved å mobilisere av midler til grønne investeringsprosjekter.

GGGI bidro til Myanmars Climate Change Strategy 2018-2030 og Climate Change Master Plan 2018-2030, som ble vedtatt og lansert på Verdens miljødag i juni. Videre har GGGI bidratt til Perus nasjonale plan for skog og dyre- og planteliv og Laos' nasjonale grønn vekst-strategi. Resultater fra arbeidet med Perus grønn vekst-strategi har blitt tatt inn i Perus Competitiveness Policy og Competitiveness Plan. Papua New Guinea har publisert sin Green Growth Potential Assessment, med bærekraftig skogforvaltning som ett av temaene.

Grønn utviklingsstrategi vedtatt i Guyana

Guyanas Green State Development Strategy er ferdigstilt og ble vedtatt av kabinettet i 2019. Strategien vil ha status som overordnet utviklingsplan i Guyana, og bekrefter tidligere ambisjoner om en overgang til fornybar energi.

Verifisering av milepæler i investeringsplanen til DR Kongo

Programmene i DR Kongo er inndelt i to faser. En uavhengig verifisering av de 43 milepælene som skal nås i første fase ble utført i 2019. Denne viser at 75 pst. av milepælene er helt (4) eller delvis innfridd (17) og at ytterligere 9 milepæler anses å kunne nås innen utgangen av 2020. Flere milepæler ble ikke nådd innen utgangen av 2019 på grunn av den politiske situasjonen og forsinket oppstart av programmene. Rapporten trekker fram at samarbeidet er innovativt og at en har lyktes med å etablere et oppsett som inkluderer et bredt utvalg av aktører på tvers av sektorer.

I skogsektoren stanset prosessen opp i 2018 etter at finansieringen av et skogforvaltningsprogram ble frosset som følge av den tidligere miljøministerens tildeling av ulovlige hogstkonsesjoner. Etter diskusjoner mellom CAFI og den nye miljøministeren ble det i desember 2019 åpnet opp for godkjenning av et veikart og gjenoppstart av skogforvaltningsprogrammet.

University of Colorado/The Governors' Climate and Forests Task Force Secretariat

Norad har siden 2012 støttet Sekretariatet for nettverket Governors' Climate and Forests Task Force. Nettverket består av 38 delstater og provinser i ti land. Det årlige møtet i nettverket, avholdt i Caquetá i Colombia i mai 2019, var vellykket tross et komplisert politiske bakteppe for møtet. 20 av de 35 tropiske jurisdiksjonene hadde nye guvernører og administrasjoner, hvorav mange viste skepsis overfor klima- og skogagendaen. Dette medførte en viss usikkerhet om interessen for deltakelse, men frammøtet ble bra med 10 guvernører og 50 delegater.

UNDP/The Governors' Climate and Forests Task Force

Gjennom avtale med UNDP støttes de 35 tropiske medlemsjurisdiksjonene i The Governors' Climate and Forests Task Force for å bidra til at de når målsettingen i Rio Branco-erklæringen om å redusere avskogingen med 80 pst. innen 2020. Støtten kanaliseres gjennom sivilsamfunnspartnere. Det gis støtte gjennom to vinduer: Vindu A til å utvikle strategier og planer og Vindu B til videreutvikling og implementering av disse. Det er også avsatt midler til regionale prosesser. UNDP rapporterte om en 74 pst. måloppnåelse for 2018. En oppdatering i 2019 indikerer at leveringsraten på de 35 prosjektene under vindu A ligger på henholdsvis 0 – 20 pst. for 18 prosjekter og 20 – 40 pst. for 15 prosjekter. To av prosjektene har en leveringsrate på 50-60 pst. Vindu B prosjektene er ennå ikke påbegynt.

Milepæl (2)	Indikator
Systemer for måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog er etablert	Indikatorer under denne milepælen er: • Andel skog med nasjonale overvåkingssystem • Andel skog med referansenivå utviklet og verifisert • Antall land som får MRV-rapporter verifisert

Måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog er viktig både for å måle effekten av skogtiltakene og for å iverksette effektive tiltak. De danner også grunnlaget for utbetalinger under avtaler om resultatbasert finansiering.

Utvikling av MRV-systemer gjennom UN-REDD og FAO

UN-REDD programmet, med FAOs spesialkompetanse i MRV, har bidratt til utviklingen av samfunnsbaserte MRV-systemer og/eller aktiviteter i mer enn 40 land.

Ny avtale med FAO om bedre skogdata

Norad inngikk avtale med FAO i 2019 med sikte på å få bedre skogdata med konsistente og sammenliknbare data inn i rapporteringen fra tropiske skogland til FNs klimakonvensjon (UNFCCC).

'Reporting for Results Based REDD+ Actions' – Styrket kapasitet for klimagassrapportering i 20 skogland

CDKN og Koalisjonen for Regnskogsland (CfRN) har i perioden 2017 til 2019 gjennomført prosjektet 'Reporting for Results Based REDD+ Actions'. Prosjektet innebærer kapasitetsbygging i 21 tropiske skogland gjennom oppbygging av teknisk kompetanse og institusjonell kapasitet for å kunne rapportere klimagassregnskap, spesielt for skog- og landbrukssektoren til UNFCCC. Klimagassregnskap vil brukes i utarbeidelse av nasjonale planer og strategier for å redusere klimagassutslipp.

Ved prosjektavslutning var målene både på overordnet og mer detaljert nivå oppnådd. Totalt har elleve skogland produsert klimagassregnskap som oppfyller IPCCs krav til rapportering. Kompetanse og institusjonell kapasitet i flere land er bedret, der spesielt sju land har prestert godt. 20 av 21 land er i ferd med å samle skogrelatert data som skal rapporteres til UNFCCC innen 2021.

Det har vært ulik tilnærming på hvor mye støtte hvert enkelt land har mottatt. De seks landene som har fått minst oppfølging har kommet kortest. Enkelte andre land har til tross for tett oppfølging ikke oppnådd ønskede resultater. Dette skyldes i hovedsak manglende deltakelse og prioritering fra myndighetenes side. Selv om ikke alle land kan innfri kravene til rapportering, har prosjektet totalt sett bidratt til å heve kvaliteten på klimagassregnskap, noe som igjen kan bidra til å øke ambisjonene for utslippsreduksjoner i disse landene.

Verifisering av MRV-rapporter i Guyana

Guyana har et av de mest sofistikerte MRV systemene i tropene, etablert med norsk støtte. Norad har støttet Conservation International og Guyana Forestry Commission med deres MRV-prosjekt siden 2010. Guyana Forestry Commissions MRV-rapport for 2017 viser en avskoging på 0,048 pst. Det er den laveste siden partnerskapet ble inngått. Tallene vil bli tredjepartsverifisert i 2020.

Milepæl (3)	Indikator
Effektiv gjennomføring av ny policy for bærekraftig skog- og arealbruk	Indikatorer under denne milepælen er: • Dokumentert samarbeid på tvers av aktører og sektorer • Omfang av arealplaner som bidrar til skogbevaring • Antall hektar tidligere skogareal som er restaurert. • Antall land med etablerte finansieringsmekanismer som inkluderer REDD-finansiering • Klart ansvar for gjennomføring av policy for bærekraftig skog- og arealforvaltning

Resultatbasert finansiering i Gabon

Under FNs klimatoppmøte ble det enighet mellom CAFI og Gabon om et resultatbasert samarbeid med en finansiell ramme på inntil 1,350 mrd. kroner for en avtaleperiode fra 2016 til 2025. Målet er å belønne Gabon for å opprettholde sitt høye skogdekke og lave avskogingsrate.

REDD+ strategi videreføres i Vietnam

UN REDD programmet i Vietnam ble formelt avsluttet i 2018, men resultater fra programmet viser seg også i 2019. Vietnam har videreført arbeidet med gjennomføring av sin REDD+ strategi, med noe redusert tempo på grunn av svakere finansiering. Samarbeidet med privat sektor for å etablere avskogingsfrie forsyningskjeder drives videre.

Den nye landloven fra 2017 gjennomføres nå over hele landet, og skog er et viktig element i dette. Det arbeides videre med ekstern finansiering, blant annet fra det Grønne Klimafondet (GCF). Regionalt samarbeid med landene i Mekong-regionen fortsetter, og dette bygges også inn i et nytt regionalt program som er under vurdering for mulig norsk finansiering.

Bærekraftig arealutvikling og styring i Guyana

Gjennom GRIF finansierer Norad et prosjekt som støtter prosesser for arealrestaurering og -utvikling, og innføring av et landklassifiseringssystem som vil optimere arealbruk. Prosjektet vil harmonisere nasjonal arealpolitikk, lovgivende rammeverk og vil styrke kapasiteten til landkommisjonen og andre etater.

Guyana ble EITI¹¹-kandidat i 2017, og i 2018 ble EITIs multi-stakeholder komité utformet i Guyana. Landets første EITI rapport ble offentliggjort i 2019.

Milepæl (4)	Indikator
Bedre styresett i skog- og arealforvaltning	• Antall land med utviklet SIS for REDD+ • Antall land som har levert SIS-rapporter til klimakonvensjonen • Inkluderende skog- og arealforvaltning som omfatter sivilsamfunn, urfolk, skogavhengige lokalsamfunn, privat sektor og har et likestillingsperspektiv, • Konsesjoner, avskogingstall, REDD-beslutninger m.m. er offentlig tilgjengelig • Andel av areal med avklarte, likeverdige rettighetsforhold, inkludert for urfolk og kvinner

Godt styresett er en forutsetning for vilje til å investere i utviklingstiltak, samtidig som flere av de viktigste skoglandene er land med betydelige styresettutfordringer.

God framdrift i Forest Carbon Partnership Facility (FCPF) - Readinessfondet

Framdriften i Readinessfondet til Verdensbanken er god. Fem nye land nådde målet om full kvalifisering til Karbonfondet i løpet av 2019. Ved årsskiftet har 24 av de 46 medlemslandene fått godkjent sitt readinessarbeid, hvorav alle 19 som også er medlemmer av Karbonfondet. Når landene er kvalifisert til Karbonfondet vil de kunne motta resultatbasert finansiering gjennom fondet.

Påvirkningsarbeid fra sivil samfunn bidrar til bedre styresett

Rights and Resources Institute (RRI) bidro til at Verdensbankens Forest Climate Partnership Facility (FCPF) forpliktet seg til å støtte en kartlegging av muligheter for å skalere opp realisering av urfolks rettigheter i skogland. RRI vil levere rapport tidlig i 2020. RRI har også bidratt til å beskytte urfolksterritorier, og sikre urfolk deltakelse i Indonesia, Peru, DR Kongo og Liberia.

I Peru bidro International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA) til dialog med sivilsamfunnet om reguleringen av Framework Law on Climate Change (LMCC) som anerkjenner urfolks og kvinner rettigheter og deltakelse. IWGIAs partner, urfolksorganisasjonen ONAMIAP, bidro i utformingen av loven,. I Myanmar bidro IWGIAs partner POINT til at det ble innført en minimum kvinneandel på 30 pst. i REDD+ Task Force, samt at landrettigheter og lokalbefolknings rettigheter ble inkludert i landets strategi for REDD+ og i en ny lov om biodiversitet (Biodiversity Bylaw).

Utviklingsfondet fortsatte økningen av deltakende skogforvaltning i Gambella-regionen i Etiopia. 47 nye skogforvaltningsgrupper ble etablert i 2018. Forest and Flora International bidro til opprettelsen av åtte slike grupper i Myanmar i 2018.

¹¹ Extractive Industries Transparency Initiative

I Colombia uteksaminerte urfolksorganisasjonen OPIAC 166 personer fra sin skole for politisk opplæring. Dette har gitt økt mulighet for politisk deltakelse og innflytelse, og 44 har verv i OPIACs medlemsorganisasjoner.

Urfolksorganisasjonen AMAN var sentral da distriktet Manggarai Timur i Indonesia vedtok en lov som anerkjenner urfolks rettigheter. AMAN har støttet 29 urfolkssamfunn slik at de har kunnet kartlegge sine landområder, som er første steg i å sikre rettigheter til områdene.

Walhi, Naturvernforbundets indonesiske søsterorganisasjon, lyktes i å få indonesiske myndigheter til å trekke tilbake en palmeoljekonsesjon på 10 000 hektar i Riau på Sumatra, etter å ha bevist at det aktuelle selskapet brøt betingelsene for konsesjonen. Walhi arbeidet så med myndighetene for å fordele området til lokalsamfunn under myndighetenes landbruksreform. Global Witness' påvirkningsarbeid bidro til at flere gavere suspenderte finansiering til DR Kongo da det så ut til at myndighetene ville svekke landets skoglovgivning. Amazon Conservation (AC) har støttet peruanske myndigheter i etablering av sitt system for nær-santids skogovervåkning og respons. At 25 myndighetsansatte har fått opplæring i bruk av droner og satellittbilder har resultert i at ulovlig hogst har blitt oppdaget og etterforskning igangsatt. AC har også styrket sivilsamfunnets overvåkingssystem MAAP. Rapporter fra MAAP var bakgrunnen for 'Operation Mercury', en intervensjon i historisk høy skala der myndighetene grep inn og stanset ulovlig gruvedrift i det sørlige Peru. AC støtter også eiere av skogkonsesjoner slik at de lettere kan overvåke ulovlig aktivitet innenfor sine konsesjoner.

Fauna and Flora International har bidratt til at urfolks tilgang til, og bruk av, 37 000 hektar land i Liberia har blitt klargjort gjennom opprettelse av beskyttede områder.

Samarbeid med USAID om styrket skogforvaltning og bekjempelse av ulovlig avskoging i Peru

Norad inngikk avtale med USAID om å utvikle et prosjekt i Peru for å styrke skogforvaltningen, engasjere privat sektor til å redusere avskogingen, forebygge illegal hogst, og styrke urfolks rettigheter gjennom bærekraftig skogforvaltning.

Forskning på utforming og implementering av REDD+

Norad støtter 'Center for International Forest Research' (CIFOR) og deres prosjekt 'A Global Comparative Study (GCS) for Achieving REDD+ Results' for perioden 2016-2020. Forskningspartnere og andre i prioriterte land samarbeider om å sikre at politiske beslutningstakere og de som gjennomfører REDD+ program har tilgang til og bruker informasjon, analyser og verktøy som er nødvendig for å utforme og implementere REDD+, bidra til bedre rammebetingelser og vurdere i hvilken grad REDD+ har levert kostnadseffektive og rettferdige karbon- og ikke-karbonfordeler.

I 2019 forfattet forskere fra prosjektet flere kapitler i 'Refinement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories and the Special Report on Climate Change and Land'. I Indonesia var CIFOR nøkkelen til oppstartsfasen for International Tropical Peatland Center (ITPC). Dette er et sør-sør-samarbeid mellom Indonesia, DR Kongo, Republikken Kongo og Peru basert på CIFORs arbeid med tropiske torvmyr.

Kommunikasjon

Kunnskap om skog- og arealsektorens betydning, er viktig både for å møte klimautfordringen, for biologisk mangfold og for bærekraftig utvikling. Kommunikasjonstiltakene som støttes rettes mot både myndigheter og befolkningen generelt

BBC Media Action – 'Return to the forest'

Prosjektet 'Return to the forest' gjennomføres av BBC Media Action og skal produsere fjernsynsprogram med informasjon om problemstillinger knyttet til avskoging i Indonesia. Via kunnskapsformidling blir publikum oppfordret til å delta i den offentlige debatten og påvirke myndighetene til å gjennomføre nødvendige endringer i skogpolitikken. I 2019 ble det fullført analyser av publikum for å utvikle et produkt tilpasset ønsket målgruppe. BBC Media Action har også gjennomført analyser av kompetansebehov for sivilsamfunnsorganisasjoner som ønsker å bidra med formidling av skogrelevante temaer. Selve programutviklingen er forsinket etter langvarige kontraktsforhandlinger med indonesiske tv-selskap, og har forventet oppstart tidlig i 2020.

Mongabay

Mongabay er et amerikansk nyhetsbyrå som dekker miljøområdet og mottar støtte til to prosjekter.

Prosjektet *Mongabay Reporting Network: Global Forest* består av et team journalister som dekker elleve av Klima- og skoginitiativets fokusland med kompetanse innen miljøjournalistikk spesielt for disse landene. Artikkene er rettet mot beslutningstakere, privat sektor, befolkning i skogområder som er påvirket av avskoging og allmenheten. I 2019 publiserte Mongabay 159 artikler som ble lest 1,7 millioner ganger på Mongabays nettside av over 1,5 millioner mennesker. Med fokus på Ecuador, Peru og Colombia økte denne dekningen bevisstheten om trusler mot miljøforkjempere, og om positive initiativ som pågår for å bevare skog. Det ble produsert fire videoer som nådde mer enn 1,4 millioner mennesker og hadde 566 000 visninger.

Det andre prosjektet publiserer nyhetsrapporter om ulovlig avskoging i *Indonesia og Brasil*, basert på 'gravejournalistikk'. Målet er at landenes politikere, selskaper, lokalsamfunn og forbrukere bruker rapportene til å diskutere og løse problemene med ulovlig avskoging, og at avskogingen reduseres. Mongabay og partnere publiserte i 2019 tre rapporter, 44 artikler og seks videoer om ulovlig avskoging og driverne. Rapportene og artiklene ble lest minst 571 000 ganger av 515 000 mennesker, mens videoene har blitt sett 980 000 ganger på Facebook.

Milepæl (5)	Indikator
Privat sektor jobber mot avskoging	• Andel av tilbydere som har avskogingsfrie forsyningskjeder for råvarer • Dokumenterte policyvedtak i privat sektor • Modeller for samarbeid mellom private og offentlige aktører for utvikling av avskogingsfritt jordbruk • Næringslivet etterspør tilrettelegging fra myndighetene • Transparens i forsyningskjedene

Innsatsen i klima- og skoginitiativet har i økende grad blitt rettet mot forsyningskjedene for råvarer.

Mer bærekraftige policyer og praksis i gummi-, storfe- og soyaindustrien

Center for International Policy (CIP) mottar støtte for sitt arbeid med å kartlegge og analysere verdikjeden for gummi i Mekongdeltaet i Sørøst-Asia og for storfe- og soyaindustri i Latin-Amerika for derigjennom å påvirke disse industriene til å forplikte seg til en mer bærekraftig produksjon.

Etter å ha bidratt til at seks selskaper innen gummiindustrien vedtok 'No Deforestation, No Exploitation' policyer i 2018, har partnerne i 2019 utvidet sitt engasjement med markedsaktører i hele verdikjeden for gummi, blant annet overfor en stor og kontroversiell gummileverandør i Vietnam.

Partnerne publiserte en rapport om Halcyon Agri, verdens største gummiselskap, som viser koblingen mellom utvidelsen av deres gummikonsesjoner og avskoging. Rapporten førte til mobilisering av det lokale sivile samfunnet, inkludert urfolksledere. Dette utløste en fruktbar dialog med selskapet og resulterte i store endringer i Halcyons retningslinjer og praksis. Partnerne vil nå arbeide for å få retningslinjene og forpliktelsene gjennomført. Dette er en stor seier ettersom Halcyon kjøper og selger nær 10 pst. av verdens naturgummi.

Arbeidet knyttet til soya- og storfeindustrien startet i 2019. I løpet av 2019 har partnerne utvidet sitt engasjement med markedsaktører knyttet til soya, mens arbeidet knyttet til storfeindustrien har gått langsomt, noe som kan skyldes at avtalen først ble inngått i november.

Øvrige bidrag fra sivilt samfunn for avskogingsfrie forsyningskjeder

Environmental Defense Fund, Conservation International, The Nature Conservancy og WWF USA har sammen støttet Walmart med å gjennomføre avskogingsfrie forsyningskjeder. Sent i 2018 kunngjorde Walmart at de ville sette underleverandører i kontakt med regionale initiativer for å redusere avskoging, i første omgang i Mato Grosso i Brasil, Sabah i Malaysia, og Nord-Sumatra, Indonesia. Dette vil sikre betydelig bedre kontroll over forsyningskjedene.

European Federation for Transport and Environment har bidratt til at EU har vedtatt å utfase biodrivstoff som innebærer høy risiko for avskoging eller annen lite bærekraftig endring av arealbruk.

CDP Worldwide har dokumentert at 53 av 305 undersøkte bedrifter har fjernet produkter forbundet med avskoging eller skogdegradering fra sine forsyningskjeder. Det var i 2018 en økning på 87 pst. i antall investorer som ønsker å motta data fra CDP om investeringenes innvirkning på skogbevaring. Investorer bruker dataene i investeringsbeslutninger og dialog med selskaper. Norges Bank oppgir i sin Responsible Investment Report 2018, at de basert på CDPs data for første gang har vurdert hvordan selskaper rapporterer på sin innvirkning på avskoging.

Global Witness rapport 'Total System Failure' i 2018 avslørte at den største eieren av skog-konsesjoner i DR Kongo, Norsudtimber opererte ulovlig i 90 pst. av sitt virksomhetsområde. Flere importland har oppgitt at de som følge av rapporten vil sjekke import fra selskapet nøyer framover.

Som en direkte konsekvens av Global Witness' rapporter om import av ulovlig hogget tømmer fra Papua Ny-Guinea til Kina fra hhv. 2017 og 2018 har kinesiske importselskaper og tømmerhandlere uttrykt bekymring for videreføring av handelen, og et av Kinas største tømmerhandelforbund anser nå Papua Ny-Guinea som et høyrisikoland og ser på muligheten for å importere fra land med lavere risiko for ulovlig tømmerhogst.

Norads evalueringer, rapporter, studier mv. 2019 (utført eller bestilt av Norad)

Hvor	Type dokument	Gjennomført av	Tittel
	Retningslinjer	Norad	Statistical Classification Manual
	Årsrapport	Norad	Evaluation Department Annual Report 2018/19: Unclear roles lead to unclear results
	Årsrapport	Norad	Evalueringsavdelingens årsrapport 2018/2019: Uklare roller gir uklare resultater
	Evalueringsprogram	Norad	Evalueringsprogrammet 2019-2021
	Evalueringsprogram	Norad	Evaluation Programme 2019-2021
	Årsrapport	Norad	The Oil for Development Programme Annual Report 2018
	Årsrapport	Norad	Norads Årsrapport 2018
	Årsrapport	Norad	Oppsummeringsrapport 2018: Varslingsteamets arbeidet med økonomiske misligheter
	Årsrapport	Norad	The Fraud and Integrity Unit's report on the handling of cases of financial irregularities 2018
	Faktaark	Gambit H+K	Dreiebok: Nattevandring for bærekraftsmålene
Region/land			
Etiopia	Gjennomgang	Hiwot/Norad	Review of Norwegian support to the "Enhancing Protection of Migrants and Refugees in Ethiopia through Emergency Response Centres" and Appraisal of Phase Two
Etiopia/Somalia	Gjennomgang	CMI	Review of the realization of Norway's "Strategy for intensifying international efforts for the elimination of female genital mutilation for the period 2014-2017"
Etiopia	Studie	NMBU	The Prospects for Conservation Agriculture in Ethiopia
Ghana	Gjennomgang	Scanteam	Near-End Review, Oil for Development Programme in Ghana
India	Gjennomgang	Norad og nasjonal ekspert	Review of the project: Establishing a Centre for Biodiversity Policy and Law in India
India	Sluttgjennomgang	Norad	End review on "Core institutional Support to Ashoka trust for research in the Ecology and the Environment 2014-2018"
Mosambik	Midtveigjennomgang	KPMG	Institutional cooperation between MIREME and NVE
Myanmar	Gjennomgang	KPMG	Review of Norway Myanmar Environmental Cooperation 2015-2018
Nepal	Midtveigjennomgang	Multiconsult	Energize Nepal 2016-2019 Mid-term review and Appraisal of Upscaling Proposal
Nepal	Gjennomgang	COWI	Review of Norwegian co-founded transmission and distributions projects with the Asian Development Bank
Nigeria	Gjennomgang	Education Development Trust	Review of the UNICEF "Towards Safe Schools Initiative in Northern Nigeria" programme (TSSIP)
Palestina, Ghana og Malawi	Gjennomgang	Hera	Review of the Global Health Preparedness Programme (GHPP)
Somalia	Gjennomgang	Norad	Review of Norwegian Support to Stabilisation Programmes in Somalia
Somalia	Gjennomgang	IP consult	Support to TVET Somalia
Syria	Analyse	Education Development Trust	Education in the Syria response
Sør-Sudan	Gjennomgang	Norad	Review of UN Women and EVE South Sudan on Women, Peace and Security
Sør Sudan	Midtveigjennomgang	Andrea Naletto (konsulent)	Review of UNICEF program in South Sudan
Sørlige Afrika/ Øst-Afrika	Gjennomgang	KPMG	Joint Review of Swedish/Norwegian Support to the Southern African Power Pool and the Eastern African Power Pool
Tanzania	Gjennomgang	NIBIO	Technical Review of the System of Rice Intensification (SRI) initiative in Mbarali and Kyela districts of Tanzania

Tanzania	Gjennomgang	Norad	Review of Norwegian support to the agricultural sector in Tanzania
Uganda	Sluttgjennomgang	Multiconsult	End-review of Norwegian Support to Rural Electrification Projects in Uganda
Ukraina	Gjennomgang	COWI	A Forward Looking Review of Nefco's Energy Efficiency Programme in the Ukraine
Zambia	Sluttgjennomgang	LTS International	End Review of Community Markets for Conservation – COMACO Phase III
Global			
	Statusrapport	Norad	Fish for Development (FfD) – Status Report 2018
	Strategi	Norad	Fish for Development. Policy document
	Evalueringsavdeling	Evalueringsavdeling en/ Norad	Evaluation of Norway's Multilateral Partnerships Portfolio The World Bank and UN Inter-Agency Trust Funds
	Diskusjon	Norad	Weaponizing Faith and Family Opposition to SRHR Policies
	Rapport	De Boef, Kpaka, Williams & Guimarães	Adapting agriculture to climate change: collecting, protecting and preparing crop wild relatives
	Gjennomgang	The Governance Group	End Review of EnPe I and Mid-Term Review of EnPe II
	Rapport	CMI	Norwegian Aid and Triangular South-South Cooperation – Mapping, analysis and implications for Norwegian knowledge transfer
	Rapport	Fafo	Ernæringsinnsats i norsk utviklingssamarbeid
	Rapport	UIT The Arctic University of Norway	Norwegian experiences with indigenous fishing rights and its relevance for Norwegian fisheries development aid
	Rapport	Institute of Marine Research	Mapping of Areas for Cooperation Between Pacific Small Island Developing States (PSIDS) and Norway, in Fisheries Management and Integrated Ocean Management (1801129-5)
	Studie	Unesco/IOS Evaluation Office	Making Evaluation Work for the achievement of SDG 4.5 Equality and inclusion in education
	Gjennomgang	Norad	Revidert 01.2020 Bestilling UD Sikringsmekanismer og policy for MR og likestilling Multi.docx)
	Kartlegging	Norad	Kartlegging av moderne slaveri og anbefalinger til norsk innsats for bekjempelse av moderne slaveri gjennom utviklingssamarbeidet
	Kartlegging	Norad	Mapping of modern slavery and recommendations for the Norwegian Government's development program to combat modern slavery
	Kartlegging	Norad	Kartlegging av norsk bistandsfinansiering til arbeid med LHBTIQ-rettigheter 2014-2018
	Kartlegging	Norad	Likestilling – en gjennomgang av bruken av policymarkøren «gender equality» i norsk bistandsstatistikk 2008-2017
	Diskusjonsnotat	Norad	Fattigdomsmålet 2030 – hva skal til av vekst, omfordeling og finansiering?
	Report	SEO Amsterdam Economics	Comparisons of select IMF trust funds for domestic resource mobilization
	Gjennomgang	Education Development Trust	End Review of Save the Children Norway's global agreement on education in emergencies and child protection
	Kartlegging	IP consult	Norske bedrifters motivasjon for å bidra med yrkesopplæring i utviklingsland
	Gjennomgang	Independent Private consultants	A global comparative study for achieving effective, efficient and equitable REDD+ results (2016-2020): Midterm Review 2018
	Gjennomgang	CMI	Review of the realisation of Norway's "Strategy for intensifying international efforts for the elimination of female genital mutilation for the period 2014–2017"

Norad – styreverv, arbeidsgrupper mv. 2019		Vedlegg 4
Forum	Tema	Norads verv
Amplify Change	Flergiverfond SRHR inkl kjønnslemlestelse	Medlem i programstyret
AtScale - Global partnership for Assistive Technology	Hjelpemidler for personer med funksjons-nedsettelser	Medlem i 'Forming Committee'
The Biodiversity Finance Initiative (BIOFIN)	Naturmangfold i lands økonomiske beslutninger og lønnsomme investeringer	Medlem i styringskomité og rådgivende komité
Building Evidence in Education (BE2)	Forskningsnettverk av givere	Medlem av styringskomité
Central African Forest Initiative (CAFI)	Klima- og skoginitiativet	Styre plass, deler med KLD
Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI)	Globalt flergiverfond for vaksine, registrert som norsk stiftelse	Medlem i investeringsrådet (Investors Council)
Consortium of International Agricultural Research (CGIAR)	Landbruksforskning	* Styremedlem * Styreverv i System Council; deltaker i European Group og medlem i Audit and Oversight Committee
Det grønne klimafondet (GCF)	Klimafinansiering	Delegasjonsmedlem styret
Employment and Skills for Eastern Africa (E4D/SOGA)	Yrkesopplæring og sysselsetting i Øst-Afrika	Medlem i programstyret og rådgivende forum fom 2015
Education cannot wait (ECW)	Utdanning i krise og konflikt	* Medlem i eksekutivkomiteen (EC) * Medlem i flere task teams (Education Technical Task Team, Gender Task Team, Operations Manual Task Team, Acceleration Facility task Team)
Energising Development (EnDev)	Partnerskap med Tyskland, Nederland, Sverige, Sveits og UK	Styremedlem
EnPe-programmet (energy and petroleum)	Støtte til kapasitetsutvikling til høyere utdanning og forskning	Representant og vararepresentant 2013 - 2019
Energy Sector Management Assistance Program (ESMAP)	Energi, utfasing av fossile subsidier, vannkraftfasilitet	Medlem, Consultative Group
Every Woman Every Child (EWEC) Innovation Marketplace	Nettverk/partnerskap for skalering av helse-innovasjoner	Medlem i programstyret (Steering committee)
Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)	Åpenhet i utvinningssektoren	Styremedlem (vara i 2018-2019, medlem 2019-2020)
Forest Investment Programme (Under Climate Investment Fund)	Klima- og skoginitiativet	Medlem i subcommittee
Global Alliance to monitor learning outcomes (GAML)	Faglig partnernetverk for monitorering av læring innenfor bærekraftsmål 4	Medlem
Global Energy Efficiency and Renewable Energy Fund (GEEREF)	Fornybar energi	Medlem i investeringskomiteen
Global Environment Facility (GEF)	Opprettet under klimakonvensjonen, biomangfoldkonvensjonen og tørrlandskonvensjonen	Styremedlem
Global Financing Facility (GFF)	Finansieringsmekanisme og flergiverfond for kvinner, barn og unges helse.	Styremedlem i Investor Group Medlem i Trust Fund Committee: programstyre
Global Fund to fight Aids Tuberculosis and Malaria (GFATM/det globale fond)	Innsats mot hiv/TB/malaria, inkl produktinnkjøp, menneskettigheter og systemstyrking	Medlem i styregruppen til juni 2019
Global Monitoring Report (GEM)	Uavhengig årlig rapport	Medlem i Advisory Board
Global Partnership for Education (GPE)	Flergiverfond (FIF) i Verdensbanken. Norge er i styregruppe med UAE, Irland og Finland	* Medlem i styret * Medlem i finanskomiteen (Finance and Risk Committee FRC)

GLOBVAC, Norges forskningsråd	Global helse- og vaksineforskningsprogram	Brukerrepresentant
Health Data Collaborative	Faglig partnerskap om helseinformasjon-systemer	Medlem i styringsgruppe (og co-chair)
Human Reproductive Health (HRP), special research program	Spesialprogram i WHO med eget programstyre. SRHR	Medlem i programstyre (Policy and Coordination Committee)
IMF Data for Development	Kapsitetsbygging innen nasjonal statistikk (makroøkonomi)	Medlem i styringskomité
Inclusive Education Initiative	Inkluderende utdanning. Flegiverfond i Verdensbanken	Medlem i Partnership Council
InfoDev	Flegiverprogram - Investeringer, utvikling	Representant i styringskomité
International Finance Corporation (IFC) - African Development Partnership	Investeringer, utvikling	Representant i styringskomité
Intosai Donor cooperation	Internasjonalt samarbeid, riksrevisjon	Representant i styret og arbeidsgruppe
Managing Natural Resource Wealth, IMF	Petroleumsinntektsforvaltning, herunder skatt	Styremedlem
The Multilateral Organisation Performance Assessment Network (MOPAN)	Nettverk for vurdering av multilaterale organisasjoner	Representerer Norge på vegne av UD
Nordisk Mikrofinans Initiativ (NMI)	Mikrofinans	Chair: komite for teknisk assistanse
Nordisk Mikrofinans Initiativ (NMI)	Mikrofinans	Chair: investeringskomiteen
OECD/ DAC	Community Workshops – resultatarbeid og metodikk	Representerer Norge på vegne av UD
Ozonfondet	Klima, ozon. Fond opprettet under Montrealprotokollen	Styreplass sammen med Miljødirektoratet
Paris21	Kapsitetsbygging innen nasjonal statistikk	Medlem av styringskomité
Partnership for maternal, newborn and child health (PMNCH)	Partnerskap for mødre-, nyfødt- og barnehelse	Styremedlem i programstyre fra 2013
PEFA-programmet	Offentlig finansforvaltning	Representant i styret
PISA for Development	Program for måling av lærings-utbytte, administreres av OECD	Medlem i International Advisory Group
Pollution Management and Environmental Health Program (PMEH)	Sektorfaglig trust fund	Styremedlem
Pilot Programme on Climate Resilience (PPCR)	Klimatilpasning	Deltaker i styringskomité
Private Finance Advisory Network, UNIDO/REEEP	Klima, teknologi tilpasning og utslipp. Sektorprogram i prosjekt UNIDO	Medlem i styringskomiteen
ProBlue	Bærekraftig fiskeriforvaltning	Medlem i Programme Coouncil
Results in Education for All Children (REACH)	Flegiverfond i Verdensbanken. Resultatbasert finansiering av utdanning	Leder i giverkomiteen
Robert Carr Civil Society Network Fund (RCNF)	Flegiverfond rettet mot sivile samfunnsorg.- hiv, marginaliserte og sårbare grupper. Administreres av Aids Fonds (NL)	Styremedlem i programstyre
Safe Abortion Action Fund (SAAF)	Flegiverfond trygg og lovlig abort rettet mot sivile samfunnsorganisasjoner	Styremedlem i programstyre
Saving Lives at Birth	Innovasjonprogram	Medlem i programstyre
Scaling Up Nutrition (SUN) Movement	Ernæring	Deltaker i givernetverk
The Sustainable Energy Fund for Africa (SEFA)	Ren energi (sektorfaglig trust fund, Afrikabanken)	Styrerepresentant/rådgivende komité
Solutions for youth employment (S4YE)	Koalisjon utviklingsaktører, privat sektor og NGOer om jobbskaping for unge	Medlem i styret siden 2017

Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases (TDR)	Spesialprogram i WHO med eget programstyre. Tropesykdomsforskning. Norge deler sete med Sveits	Medlem i programstyret Joint Coordinating Board
Styringskomite med givere til Global Tax Program – Verdensbanken	Skatt	Medlem i styringskomité
Styringskomite med givere til Revenue Management Trust Fund – IMF	Skatt	Medlem i styringskomité
Styringskomite med givere til Tax Administration Diagnostic Assessment Tool (TADAT) IMF	Skatt	Medlem i styringskomité
Teacher Task Force (Lærerinitiativet)	Internasjonalt partnerskapsnettverk, administreres av UNESCO	Medlem i styringskomité, Co-chair fra 2015
The Alliance for Health Policy and Systems Research (AHPSR), special research program	Spesialprogram i WHO med eget programstyre. Helsesystem og policyforskning	Medlem i programstyre
The Forest Carbon Partnership Facility (FCPF) - Readinessfondet	Klima- og skoginitiativet	Styremedlem, Participant Committee
The Global Book Alliance	Partnernettverk administrert av USAID, Det globale digitale bibliotek (GDL) inngår her som norsk bidrag	Medlem i programstyre (Steering Committee)
The Inter-Agency Network for Education in Emergencies (INEE)	Faglig nettverk og koordinering for utdanning i krise og konflikt	Medlem i styringsgruppe (Steering Committee)
Think Tank Initiative	Støtte til tankesmier i sør	Styremedlem
Universal Health Coverage UHC2030	Faglig nettverk og koordinerings-plattform for helsesystemer, administreres av WHO	Medlem i referansegruppe (Reference Group) og arbeidsgruppe (Accountability Working Group)
UN Capital Development Fund (UNCDF) Last Mile Trust Fund	Access to finance and digitalization	Medlem i styringskomité
UN Population Fund (UNFPA) Supplies	UNFPA program med eget programstyre	Medlem i programstyre
UN REDD	Klima- og skoginitiativet	Medlem av Executive Board
UNITAID styre	Flergiverfond administrert av WHO, innovasjon og utvikling av nye produkter for forebygging, diagnostisering, og behandling av hiv, tuberkulose og malaria	* Styremedlem (Executive Board) * Medlem i finanskomité (Finance and Accountability Committee FAC) * Medlem i strategikomite (Policy and Strategy Committee PSC)
United Nations Girls' Education Initiative (UNGEI)	Partnerskapsnettverk for jenters utdanning	Medlem i styringskomité og Global Advisory Committee
Vaksinealliansen GAVI	Roterende styre og varaplass innenfor styregruppen (Norge, Sverige, Nederland)	* Varastyremedlem 2019-2020. * Medlem i programkomiteen (Programme and Policy Committee PPC) * Medlem i revisjons- og finanskomite (Audit and Finance Committee AFC)
Water Supply and Sanitation Collaborative Council (WSSCC)	Vann og sanitær	Deltaker i giverkomité og styringskomité
Working for Health (MPTF)	Flergiverfond - Helsepersonell, samarbeid WHO, ILO og OECD. Administreres av UNDP	Styremedlem (Steering Committee)
WP-Stat, OECD/ DAC	Bistandsstatistikk	Representerer Norge på vegne av UD

Konferanser, seminar mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør 2019				Vedlegg 5
Tema/tittel	Måned	Type arrangement	Sted	Evt. medarrangør
Norsk lansering av The 2019 Global Education Monitoring Report	januar	Konferanse	Oslo	Den norske UNESCO-kommisjonen, Redd Barna, Flyktninghjelpen og Utdanningsforbundet
Hva må gjøres for at evaluering skal bidra til bedre bistand?	januar	Norad Policy Forum	Norad	
Markering av den internasjonale dagen mot kjønnslemlestelse	februar	Rapportlansering og møteplass	Norad	Chr. Michelsens Institutt (CMI)
Prioriterer sårbare stater de viktigste oppgavene?	februar	Konferanse	Norad	UNDP, Oslo Governance Center
Møte med direktøren for Education Cannot Wait (ECW)	februar	Presentasjon av ECW	Norad	
Global Digital Library translation	mars	Workshop/webinar	Norad	
Presentation of the Evaluation Programme for 2019-2021	mars	Presentasjon	Norad	
Er vi for løysingsorienterte?	mars	Norad Policy Forum	Norad	
Global Partnership for Education - presentasjon av GPEs modell på landnivå	april	Presentasjon	Norad	
Hvordan snakker vi om bistand?	april	Norad Policy Forum	Norad	
Egenandeler for siviltt samfunn	april	Diskusjonsmøte	Norad	
Forskningsbasert kunnskap for utvikling - NORGLOBAL2	april	Seminar	Norad	
The role of research in solving global health challenges	april	Seminar	Norad	Forskningsrådet
Styrking av rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne	april	Informasjonsmøte om utlysning	Norad	
End Poverty! UNDP's work in the poorest countries and how to improve	mai	Miniseminar	Norad	UD, Oslo Governance Center
Ulovlig kapitalflyt	mai	Norad Policy Forum	Norad	
Hvor god er norsk utviklingspolitikk? OECD (DAC) sin gjennomgang	mai	Seminar	Norad	UD
FNs flaggskiprapport om funksjonsnedsettelse og utvikling	mai	Lansering	Norad	Atlas-alliansen
Verdensbankens nye strategi for sårbarhet, konflikt og vold	juni	Konsultasjonsseminar	Norad	
Hjelpemidler - hvordan sikre funksjonshemmedes deltakelse	juni	Seminar	Norad	
Uklare roller gir uklare resultater	juni	Evalueringsseminar	Norad	
Rethinking Development Education in light of the Sustainable Development Goals	juni	Seminar	Oslo	Fafo
Pride Edition	juni	Norad Policy Forum	Norad	
Arendalsuka: Hav for utvikling	august	Seminar	Arendal	
Arendalsuka: Kan norsk energisatsing stanse kullkraftverk i utviklingsland?	august	Seminar	Arendal	Multiconsult, Norfund, Zero, NORWEP, NABA
Healthy Planet, Healthy People - alt du trenger å vite om rapporten Global Environmental Outlook	august	Presentasjon	Norad	KLD
Landmøter Colombia, Etiopia og Sør-Sudan	august	Landmøte	Norad	
Nattevandring i Tromsø	august	Nattevandring	Tromsø	Tromsø kommune og UiT
Utdanning og korrupsjon i Afghanistan	september	Frokostmøte	Norad	
Wheels within Wheels: Development assistance-in-trust with multilaterale organisations	september	Ekspert workshop	Norad	
Idealer og realiteter i øremerket multilateral bistand	september	Seminar - presentasjon evalueringsrapport	Oslo	
Naturressursforvaltning og korrupsjon - åpenhetens rolle	oktober	Norad Policy Forum	Norad	
Informasjonsstøtte-ordningen	oktober	Informasjonsmøte	Norad	
Når utdanningsbistanden sårbare grupper?	oktober	Frokostmøte	Norad	
Nattevandring i Kristiansand	november	Nattevandring	Kristiansand	Kristiansand kommune
Hvordan fortelle historien ingen vil høre?	november	Forfattermøte	Oslo	Nobel Fredssenter
Hvordan forebygge, bekjempe og behandle overlevende etter seksuell og kjønnsbasert vold i krig og konflikt?	november	Workshop	Oslo	Nobel Fredssenter
Hva er 'flyvende elver' og 'biotisk pumpe'?	november	Norad Policy Forum	Norad	
Norad-konferansen: Digitalisering og utvikling	desember	Konferanse	Oslo	